

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ'

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστης ἑτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Ἀισῶν. Ἐπι τῆς λέσχ. Πανεπιστημίου 39. 14 Ἀπριλίου 1885

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ

Αἰτήγημα.

Συνέχεια: ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Η'

Αἱ ἡμέραι διεδέγοντο ἀλλήλας καὶ εἰς μάτην ἀνὰ πᾶσαν ἐσπέραν ἡ Εὐφροσύνη ἐλάμβανεν ἀπόφασιν νὰ δειχθῇ γενναϊοτέρα τὴν ἐπαύριον. Ἡ ἐπίουσα ἤρχετο καὶ παρήρχετο χωρὶς νὰ φέρῃ τὸν ὄρκον τοῦ Περικλέους! Ἡ ἡμέρα τοῦ χωρισμοῦ ἐπλησίαζεν, ἐκείνη δὲ οὐδὲν εἶχεν ἔτι κατορθώσει!

Ἐν τοσοῦτῳ ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Περικλέους. Ἀπὸ πρωΐας οὗτος περιέτρεχεν ἐφ' ἀμάξης τὴν πόλιν ἀποχαιρετίζων τοὺς φίλους, ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ ἐπεκράτει κατῆρεια. Ἡ θεία Ἑλένη περιεφέρετο σκυθρωπῇ καὶ ὕγραυς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ δὲ Εὐφροσύνη ἐκλαίει διαρκῶς ὡς βρέφοι, συλλέγουσα νῦν μὲν ἐπιπλήξεις καὶ εἶτα φιλήματα παρηγορίας παρὰ τοῦ θεοῦ Γεωργίου, ὅστις μόνος κρύπτων τὴν συγκίνησιν του εἰσῆρχετο εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Περικλέους, ὅπου αἱ ἀποσκευαὶ ὄρθουντο ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐξήρχετο αὐτοῦ λέγων:

— Ἀφῆστε τώρα ταῖς ἀνοησίας καὶ τὰ μωροκλάσματα καὶ ἰδέτε μὴ ἐξέχασε τίποτε τὸ παιδί.

Ἡ ἐσπέρα ἔφθασε καὶ τὸ δεῖπνον ἐγένετο σιωπηλὸν καὶ μελαγχολικόν. Ὁ θεῖος Γεώργιος ἐπεχείρησε νὰ συγκρούσῃ τὰ ποτήρια μὲ τὸν Περικλῆ λέγων:

— Κατευόδιον, παιδί μου!

Καὶ ἀμέσως λυγμοὶ ἐκ τῶν δύο κορυφῶν τῆς τραπέζης ἐξεργάγησαν, θεία δὲ καὶ ἀνεψιὰ ἠγέρθησαν συγχρόνως κλαίουσαι.

— Ὡ μωρία τῶν γυναικῶν! ἀνεφώνησεν ὁ Γεώργιος Κλήμης ἀγανακτημένος καὶ ἀμέσως προσέθηκεν: Μὰ δὲν μοῦ λέτε, θὰ σὰς τὸν φᾶν τὸν Περικλῆ ἴστο Παρίσι; Τί ἀνοησίας εἶν' αὐταῖς;

Ἐν σιωπῇ ἠτοιμάσθησαν πρὸς ἀναχώρησιν καὶ ἐφ' ἀμάξης κατήλθον εἰς Πειραιᾶ. Αἱ θωπεῖαι τῶν δύο γυναικῶν πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα ἦσαν ἀπερίγραπτοι.

— Τὸ βαρὺ σου ἐπανωφόρι νὰ τὸ φορέσης

μόλις ἔμβης εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, ἔλεγεν ἡ θεία Ἑλένη.

— Μόλις φθάσης εἰς Νεάπολιν νὰ μὰς γράψης, ἔλεγεν ἡ Εὐφροσύνη.

Καὶ προσέθετεν ὁ θεῖος Γεώργιος μεμψιμαρῶν:

— Πότε θὰ γλυτώσης ἀπὸ τὰ ἄνυχια τους, Περικλῆ. Σοῦ ἔμιλουν ἄν νὰ ἦσουν μωρὸ παιδάκι! Βρὲ ἀφῆστε τὸν χριστιανὸ ἦσυχον καὶ δὲν εἶνε μωρουδάκι! Στοιχηματίζω πὺς σὰς βαρέθηκε...

— Κάμε μας τὴν χάρι μὲ τὴν φιλοσοφία, τοῦ λόγου σου, ἀντέλεγεν ἡ θεία Ἑλένη, ἐνῶ ἡ Εὐφροσύνη ἦτο κεκλιμένη ὀλόκληρος ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Περικλέους, γελῶντος βεβιασμένως, ἵνα καθησυχάζῃ τὰς γυναῖκας καὶ θωπεύοντος τὴν κόμην τῆς θετῆς ἀδελφῆς του, ἥτις περιτετυλιγμένη εἰς ἐρυθρὸν τι σάλιον ἀπελάμβανεν ἐν συγκινήσει τὰς θωπείας ὡς χαϊδευμένη γαλῆ.

Ὁ ἀὴρ τῆς νυκτὸς ἔπνεε δροσερός, ἡ δὲ σιγῇ τῶν ἐν τῇ ἀμάξῃ διεκόπτετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ συντόμων συστάσεων. Ἡ θεία Ἑλένη ἐφρόντιζε διαρκῶς περὶ τῆς υγείας τοῦ προσημομένου, ἡ Εὐφροσύνη περὶ συνεχοῦς ἀλληλογραφίας, ὁ δὲ θεῖος Γεώργιος, ἀποβαλὼν καὶ αὐτὸς τὴν στωϊκότητά του, ἤρξατο διαγράφων τῷ Περικλεῖ τὸν μέλλοντα ἐν Παρισίαις βίον καὶ παρεμβάλλον ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ἰδίας ἄλλοτε διαμονῆς ἐκεῖ.

Ἀφίκοντο ἐπὶ τέλους εἰς Πειραιᾶ καὶ τοποθετήσαντες τὰς ἀποσκευὰς ἐντὸς λέμβου ἐκάθησαν εἰς τὸ καφφενεῖον Τζελέπη ἀναμένοντες τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀφίξιν τοῦ γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου τῶν Διαπορθμεύσεων, ἀναχωροῦντος διὰ Μασσαλίαν δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του. Ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Εὐφροσύνη ἠγέρθησαν μετ' ὀλίγον ἵνα περιπατήσωσιν ἐπὶ τοῦ λιθαστρώτου πῆς προκυματίας, ἐνῶ οἱ σύζυγοι Κλήμη παρέμενον σιωπηλοὶ εἰς τὴν θέσιν των.

— Ἡ καυμένη ἡ Εὐφροσύνη εἶνε παραπολὺ συγκεκριμένη! εἶπεν ὁ Γεώργιος Κλήμης διακόπτων αἰφνιδίως τὴν σιωπὴν.

— Ἐχει καὶ δικαίον, ἀπήντησεν ἡ σύζυγός του. Βλέπεις ὁ Περικλῆς καὶ ἀδελφὸς τῆς νὰ ἦτο δὲν θὰ τὴν ἠγάπα καὶ δὲν θὰ τὴν ἐπεριποιεῖτο τόσον...

— "Αμ τί έχει να κάμη αδελφός; διέκοψεν ὁ Γεώργιος φιλοσοφῶν. Σοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ ἀδελφικὸν αἷμα εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γεννᾷ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην; Κολοκύθια! Ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ γεννήσαντος τὸν Κάιν μέχρι σήμερον, ἑκατομμύρια γονεῶν ἐγέννησαν τέρατα τὰ ὅποια προσπαθοῦν νὰ βγάλουν τὰ μάτια τοῦ ἀδελφοῦ των. Τὸ πᾶν εἶνε ἡ ἀνατροφή, τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν τὰ παιδιά. Βλέπεις, ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Εὐφροσύνη ἔμαθον ἀπὸ βρέφη, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ μωρὸ παιδάκι αὐτῆ, ν' ἀγαπῶνται ὡς ἀδελφία. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀγαπῶνται ὡς νὰ ἦσαν γνήσιοι ἀδελφοί! Καὶ ὅμως ἂν τὸ καλοσυλλογισθῆς δὲν ἔχουν οὔτε συγγένειαν!

— Θὰ τῆς κοστίσῃ πολὺ, προσέθηκεν ἡ Ἐλένη, ἡ ἀναχώρησις αὐτῆ τοῦ Περικλῆ. Διότι ἡ Εὐφροσύνη, βλέπεις, ἦτο συνειθισμένη νὰ τρέχῃ παντοῦ καὶ πάντοτε μαζὶ τοῦ. Τώρα ποῖος θὰ πῆν συνοδεύῃ εἰς τοὺς περιπάτους, ποῖος εἰς τὰ θέατρα, ποῖος εἰς τὰς συναναστροφάς;... Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶνε ἴλιγο πρᾶγμα· θὰ τῆς φανῇ πῶς ἐρημώθηκε ἅμα μείνη μόνη...

— Θὰ συνειθίσῃ πάλιν, συνεπέρανεν ὁ Γεώργιος στωϊκῶς, κλείων τὴν ἡμιλίαν.

Θ

Ἐκεῖ δὲ παρὰ τὴν ἀκτὴν ἄλλη σκηνὴ ἀνελίσσατο. Ἡ Εὐφροσύνη ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Περικλέους καὶ δακρυβρέχτους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ἐκράτει σφιγκτὰ περὶ τὸν λαιμόν της τὸ ἐρυθρὸν σάλιον, ὅπερ ἤϋξανε τὴν ἐκ τῆς νυκτίας δρόσου καὶ τῆς ἀνησυχίας τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐρυθρότητα τῶν παρειῶν της. Ἡ καρδιά της ἐκτύπα σφοδρότερον τοῦ συνήθους, διότι ἠτομαζέτο νὰ ρίψῃ τὸν κύβον.

— Νὰ μοῦ γράψῃς πολὺ, πολὺ συχνά, Περικλῆ, ἤρξατο λέγουσα.

— Μὴ ἀμφιβάλῃς περὶ τούτου.

— Μὰ θέλω νὰ μοῦ γράψῃς, ἐμένα ἰδιαιτέρως, συχνά καὶ ἐκτεταμένα γράμματα.

— Θὰ σοῦ γράφω, Εὐφροσύνη μου. Μὴ κάμνης ὅταν παιδί. Κλαίς ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ μὴ γυρίσω ποτέ πλέον...

— Ὅχι αὐτό... ἀλλὰ δὲν ζεῦρω γιατί κάττι μοῦ λέγει μέσα μου, ὅτι θὰ πᾶς εἰς τὸ Παρίσι καὶ οὔτε θὰ με συλλογισθῆς πλέον ποτέ..

— Πῶς γίνεται; Αὐτὰ ποῦ λῆς τώρα εἶνε παιδικαίστικα...

— Δὲν εἶνε παιδικαίστικα καθόλου. Ξεῦρω ἐγὼ τί λέγω... Ὁ ἀρχίστης ἐκεῖ τὰς διασκεδάσεις, ποῖος ζεῦρει ἂν δὲν ἐρωτευθῆς καὶ καμμιὰ εὐμορφὴ γαλλίδα καὶ μᾶς λησμονήσης ὄλους, λησμονήσης καὶ ἐμένα... τὴν ἀδελφοῦλά σου.

Ἐπέρανεν μετὰ δυσκολίας τὴν φράσιν της καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα. Ὁ δὲ Περικλῆς πρώτην ἤδη φοράν ἀκούων τὴν γλῶσσαν αὐτῆν ἀπὸ τὴν

σύντροφον τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἐξεπλάγη καὶ,

— Τί ιδέαις εἶνε αὐταῖς ποῦ σοῦ κατεβηκαν! εἶπεν. Ἐγὼ, σὲ βεβαιῶ, θαυμάζω μὲ τὰς φαντασιοπληξίας σου αὐτάς. Εἶνε τώρα λόγια αὐτὰ ποῦ κάθεται καὶ μοῦ λῆς;

— Θὰ μὲ λησμονήσης, Περικλῆ, ἐπέμεινεν ἐκείνη κλαυθμηρίζουσα. Σοῦ τὸ διαβεβαιῶ ἐγὼ!

— Ποτέ, Εὐφροσύνη μου, ἡσύχατε, ποτέ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος στενοχωρούμενος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὴν καθησυχάσῃ.

— Ὅρκισου το, ἀντεῖπεν ἐκείνη καταβάλλουσα τελευταῖον τινὰ ἀγῶνα.

Καὶ ὁ Περικλῆς ὡσεὶ θέλων νὰ δώσῃ πέρας εἰς ἀνιερὰν δι' αὐτὸν σκηνῆν,

— Σοὶ τὸ ὀρκίζομαι, ἀπεκρίθη σοβαρῶς.

Ἐν τῷ σκότει ὅπου ἀπομακρυνθέντες εὗρισκοντο, ἡ Εὐφροσύνη τὸν περιεπτύχθη τρυφερῶς κλαίουσα. Ἐκεῖνος δὲ φωτισθεὶς διὰ μιᾶς πάλιν τῶν ἄλλοτε ὑπονοιῶν του καὶ περαινῶν ἀποτόμως τὴν ἐπικίνδυνον ἐκείνην διάχυσιν.

— Παῦσε τώρα σὲ παρακαλῶ τὰ δάκρυα, εἶπεν αὐστηρῶς πῶς, καὶ πηγαίνωμεν νὰ καθήσωμεν ἐκεῖ ποῦ κάθηνται καὶ οἱ ἄλλοι.

I

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ ἀτμόπλοιον κατέπλευσεν. Ἐπεβιβάσθησαν λοιπὸν ἀμέσως τῆς λέμβου καὶ μετ' ὀλίγον ἦσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἐκεῖ οἱ ἀποχαιρετισμοί, καὶ αἱ συστάσεις, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὰ φιλήματα, καὶ αἱ τρυφερότητες παρετάθησαν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ ἀπόπλου τοῦ σκάφους. Ὁ Περικλῆς ἐμείνεν ἐπὶ τέλους μόνος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, αἱ δὲ δύο γυναῖκες ἀπὸ τῆς λέμβου εἰκόνουν διαρκῶς τὰ μανθῆλιά των, μόλις φαινόμενα ἐν τῷ ὑποφώσκοντι λυκαυγεί. Προσηλωμένοι εἰς τὸν Περικλῆ, ὅστις τὰς ἐμμεῖτο, δὲν παρετήρησαν, ὅτι δάκρυα θαλερὰ ἐκυλίωντο ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ Γεωργίου Κλήμη.

Τὸ ἀτμόπλοιον φέρον τὸν Περικλῆ εἰς τὰ ξένα ἐκαμπτε τὴν ἄκραν τοῦ τάφου τοῦ Μικούλη, ὅτε ἤρχιζε νὰ γλυκογαρχῆ. Σιωπηλοὶ ἀπεβιβάσθησαν οἱ οἰκείοι αὐτοῦ εἰς τὴν παραλίαν καὶ οὐδὲ λόγον ἀντήλλαξαν μέχρις Ἀθηνῶν. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ πάντες ἦσαν σκυθρωποὶ καὶ μόλις σύντομα φρασεῖδια ἀντηλλάσσοντο. Τὸ πᾶν ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐξέλιπεν ἡ ζωὴ!

Ἄλλ' ἔφθασεν ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Περικλέους ἐκ Νεαπόλεως καὶ ἡ ζωὴ πάλιν ἐπανῆλθεν. Ἡ περιγραφή τοῦ ταξιδίου ἐθαυμάσθη, ἡ τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Βεζουβίου ἐγέννησεν ἐνθουσιασμόν καὶ ἡ ὅλη ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη πολλάκις. Ἡ Εὐφροσύνη ἀπεστήθισεν ὄχι μόνον ὅσα ἀπέβλεπον αὐτὴν τρυφερώτατα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀσήμαντον τοῦ γράμματος φράσιν. Ἦλθεν ἔπειτα ἡ ἐκ Παρισίων, περιέχουσα

καὶ ἰδιαιτέραν πρὸς αὐτὴν, ταύτην διεδέχθη ἄλλη καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ Εὐφροσύνη εἰς τὰς ἐπιστολάς του ἀπῆντα διαχύνουσα ὅλην τὴν αἰσθηματικὴν θερμότητα αὐτῆς ἐν τῇ φράσει, ὁ δὲ Περικλῆς ἐλπίζων εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἐπιήρειαν ἢ μᾶλλον εὕρισκόμενος ἐν ἀμφιβολίᾳ ἂν μὴ παρεξήγησε τὰ αἰσθήματα τῆς θετῆς ἀδελφῆς του, ἔγραφε πρὸς αὐτὴν λίαν τρυφερῶς. Ἀν ἐκείνη ἐνόησε εἰς τὰς ἐπιστολάς της ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν, οὐδεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ τι καὶ τὰ πάντα ἠρμηνεύοντο εἰς ἐνοίαν ἀγαθὴν καὶ ἀθῶαν. Ἐκαστὸν ταχυδρομεῖον ἀνεμῆνετο γενικῶς μετὰ παλμῶν, καὶ οὕτω διήλθον τὰ τέσσαρα ἔτη ταχέως, μετρούμενα οὐχὶ καθ' ἡμέρας ἀλλὰ κατὰ ταχυδρομεῖα. Διὰ τὴν Εὐφροσύνην δὲ ἔχουσαν ἤδη ἀσφαλίσαι τὸν ὄρκον τοῦ Περικλέους καὶ λαμβάνουσαν τακτικῶς ἐπιστολάς τρυφερωτάτας, τὰ τέσσαρα ταῦτα ἔτη διήλθον ἐν ἐλπίσι καὶ ὄνειροις, ὡς ἐάν ἦσαν μία ἡμέρα διαρκοῦς προσδοκίας καὶ ἐλπίδων καὶ ὄνειροπολήσεων.

III

Α'

Ἡ 17 Αὐγούστου 1876 ἀνέτειλε καὶ τὸ πᾶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κλήμη εἶχε παρασκευασθῆ πρὸς ὑποδοχὴν. Αἱ δύο γυναῖκες πυρετώδη ἀναπτύχασαι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας δραστηριότητα, εἰσῆρχοντο ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς διὰ τὸν Περικλῆ διασκευασθέντας θαλάμους καὶ ἐρριπτον βλέμμα ἐξεταστικόν, ὅπως ἀνακαλύψωσι μὴ τι ἐλησμονήθη ἢ διαταράχθη. Μετεκίνουν κομψὴν ἀνθοδόχην, ἢ ἐθαύμαζον ἄρτι κομισθεῖσαν ἀνθοδόχην, ἢ ἐπῆνον τοῦ ἐπιπλοιοῦ καὶ διακοσμητοῦ τὴν φιλοκαλίαν καὶ ἐξῆρχοντο τῶν θαλάμων εὐχαριστημένα ἐκ τοῦ συνόλου τῆς πεφροντισμένης ἀπόψεως. Ὁμίλου περὶ τῆς ἐκπλήξεως, ἣν θὰ παρήγεν εἰς τὸν Περικλῆ ἡ προετοιμασία, ἠρώτων ἐαυτὰς πῶς θὰ τῷ φανῇ ἡ ιδέα των νὰ παραχωρήσωσιν αὐτῷ ὀλόκληρον τὴν μίαν πλευρὰν τῆς οἰκίας, ἐσκέπτοντο, ὅτι καλλιτέρα ἐκλογὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνη καὶ ἐφλυάρουν ἐπαναλαμβάνουσαι ὅσα ἀφ' ἧς ὁ Περικλῆς ἀνήγγειλε τὴν ἐκ Παρισίων ἀναχώρησίν του μέχρι σήμερον κατ' ἐπανάληψιν εἶχον σκεφθῆ καὶ εἶπει.

— Νὰ ἰδῆς, μαμὰ, ἔλεγεν ἡ Εὐφροσύνη, τί ὠραία ποῦ θὰ τοῦ φανῇ, ὅτι τὸ δωμάτιον ποῦ θὰ περιμένουν οἱ ἄρρωστοὶ εἶνε ἀμέσως καθὼς ἀναβῆ κανεὶς τὴν σκάλα.

— Ἀ, ἐνοεῖται! ἀπῆντα ἡ κυρία Κλήμη. Ἐπειτα, ὅτι τὸ γραφεῖον ἐρχεται ἀμέσως καὶ ἔχει συνέχειαν μὲ τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου;

— Βέβαια αὐτὸ εἶνε μεγάλη εὐκολία, ἐπεφώνει ἡ Εὐφροσύνη. Καὶ μάλιστα ὅπου ἡμπορεῖ

κανεὶς νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ γραφεῖον καὶ εἰς τὸ δωμάτιον χωρὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ περιμένουν οἱ ἄρρωστοὶ!

Καὶ ἐλέγοντο αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ διὰ μυριστὴν φοράν πρὸς μεγίστην ἀπελπισίαν τοῦ κυρίου Κλήμη, ἐτοίμου νὰ διαρραγῇ εἰς μεμφιμοιρίας, ἀλλ' ἀναχαιτιζομένου, ὡς ἐκ τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας.

— Ἀς τὰ εἰποῦν καὶ σήμερον, ἐψιθυρίζε, καὶ ἀπὸ αὐρίον γλυτώνομεν ἀπὸ ταῖς ἀηθίαις αὐταῖς.

Πάλιν ὅμως μετ' ὀλίγον ἡ Εὐφροσύνη ἀκόρετος εἰσῆρχετο εἰς τοὺς θαλάμους ἵνα ρίψῃ ἐν ἀκόμῃ ἀνιχνευτικὸν βλέμμα, ὡς μήτηρ ἐπιθεωροῦσα τὴν μέλλουσαν νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ νυμφίου κόρην της, ἢ ὡς φιλάρεσκος ρίπτουσα τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τοῦ καθρέπτου καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πρὶν εἰσέλθῃ εἰς αἴθουσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας σύνταγμα θαυμαστῶν ἀναμῆνει τὴν εἰσοδὸν της. Καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ κυρία Κλήμη ἠρώτα τὸν σύζυγόν της:

— Καλέ, ἐρώτησες εἰς τὸ πρακτορεῖον τί ὄρα ἐρχεται τὸ ἀτμόπλοιον;

— Μάλιστα, χριστιανῆ μου, ἀπῆντα ἐκεῖνος δυσανασχέτων, διὲν ἡ ἐρώτησις τῷ ἀπετάθη διὰ χιλιοστὴν φοράν.

— Μὰ ξεῦρω ἐγὼ, νὰ μὴ γείνη κανένα λάθος καὶ κατεβῶμεν ἄργά...

— Οὐφφφ!

Ἐν τοιαύταις μικρολογίαις διήλθεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα καὶ ἔφθασεν ἡ νύξ ὅτε κατῆλθον πάντες εἰς Πειραιᾶ καὶ κατέλαθον μίαν τῶν πρὸ τοῦ καφρανεῖου Ἑστέλην τραπεζῶν. Ἐκεῖ δὲ ὅσῳ ἡ ὠρα τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου ἐπλησίαζε, τόσῳ ἕκαστος τῶν τριῶν ἀναμενόντων ἀπεμονοῦτο τῶν λοιπῶν καὶ εἰσίγα ἀκούων μόνον τοὺς ἐπὶ πλέον ταχύνοντας παλμούς τῆς καρδίας του. Καὶ τοῦ μὲν Κλήμη ἡ φυσιογνωμία οὐδὲν προσέδιδεν, ἀλλὰ τὴν ἀνυπομονήσιν του ἠδύνατο πᾶς τις νὰ μαντεύσῃ ἐκ τε τῶν ἀλλεπαλλήλων σιγαρέτων, ἀτινα ἐκάπνιζε καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καφφέδων οὓς εἶχε πῖει, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ἡ δὲ σύζυγός του ἐφαίνετο παραδεδομένη ὅλη εἰς τὴν σκέψιν τῆς ἐπανόδου τοῦ εὐνοουμένου της, καὶ νῦν μὲν μειδίαμα ἐρρυτίδου ἐλαφρῶς τὰ ἄκρα τῶν χειλέων της, νῦν δὲ ἐρυθρότης ἐκάλυπτε τὰς παρειάς της καὶ εἶτα ἔτεινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκάμυσε τοὺς ὀφθαλμούς νομίζουσα, ὅτι διέκρινε διὰ μέσου τῆς νυκτερινῆς σκοτίας τὸν ἐρυθρὸν φανὸν τὸν ἀγγέλλοντα τοῦ ἀτμοπλοίου τὴν ἐμφάνισιν καὶ προσέγγισιν.

Ἄλλὰ σιωπηλοτέρα καὶ τῶν δύο ἐκάθητο ἡ Εὐφροσύνη. Ὁ νοῦς της ἐπεθεώρει ἐπιτροχάδην ἅπαν τὸ παρελθὸν καὶ δὲν εὗρισκεν οὐδέ ἐν σημείον μὴ ἀνταποκρινόμενον εἰς τοὺς πόθους τῆς καρδίας της. Ἐρως ἐπλήρου αὐτὸ ἀφ' ἧς ἐκείνη ἠδύνηθη νὰ κατανοῇ τὰ αἰσθήματά της, καὶ ὄρ-

κος ἐπεσφράγιζε τὸν χωρισμὸν τῶν. Ἀνεπόλει ζωνῶς τὰς γλυκείας φράσεις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Περικλέους ὡς εἰ νῦν ἀνεγίνωσκεν αὐτὰς, καὶ διὰ τῆς φαντασίας διέβλεπε τὸ μέλλον φωτεινόν, ροδοβαφές, πλήρες αἴγλης. Καὶ ἠσθάνετο ρίγος ἐλαφρὸν διατρέχον τὸ σῶμά της, ρίγος εὐδαιμονίας. Οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας της ἦσαν τυχύτατοι καὶ ἰσχυρότατοι, ἐπὶ τοῦ ὕλου δὲ προσώπου της ἀντηνακλάτο πεποίθησις ἐπὶ τὸν ἀγαθὸν κῆρ τῆς ἀστέρᾳ.

B'

Ὁ ἐρυθρὸς φανὸς ὑψώθη, αἱ δὲ κραυγαὶ τῶν λεμβούχων διέκοψαν τὰς ὄνειροπολήσεις τῶν ἀναμενόντων. Ὁ κ. Κλήμης ἐπιβὰς λέμβου μετὰ τῶν γυναικῶν ἔπλεεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ ἀτμοπλοίου, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἠγκυροβόλησε. Μετ' ὀλίγας στιγμᾶς ὁ Περικλῆς εὐρίσκειτο εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν Περειτύχη τὸν θεῖόν του, κατησπᾶσθη τὴν θείαν του, καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Εὐφροσύνης ἐδίστασεν. Ἡ πρό αὐτοῦ ἰσταμένη περικαλλῆς νεάνις δὲν ἦτο πλέον ἢ παιδίον τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἀλλ' οὔτε ἢ πρό τετραετίας κόρη. Νῦν γυνὴ τελεία, ἀμέμπτου σωματικοῦ σχηματισμοῦ, ὑψηλὴ καὶ εὐσταλής, ἐπὶ τῆς ὠραίας μορφῆς τῆς ὁποίας ἡ νοσηρότης καὶ ἡ γλυκύτης ἀντεπάλαιον, τῷ ἔτεινε τὰς ἀγκάλας μετ' ἀφελείας παιδικῆς καὶ πόθου ἀνυπομόνου. Ἐδίστασε λοιπὸν πρὸς στιγμὴν βραχυτάτην καὶ νῦν πλειοτέραν φέρων τὸν κόσμον πείραν καὶ γνωρίσας ἐν Παρισίους πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς μνημονευομένων πονηρῶν λογισμῶν, ἀνεχαιτίστη ὑπὸ αἰσθήματος αἰδοῦς καὶ δειλίας, ὅταν εἶδε τὴν τοιαύτην μεταμόρφωσιν· διότι ὡς ἀστραπὴ διήλθε τοῦ νοῦς του ἡ σκέψις, ὅτι οὐδὲν εἶχε δικαίωμα, ὅπως μετὰ τῆς πάλαι ἀθώως καὶ ἀφελούς τρυφερότητος σφίγγει εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν ὄμιον ἐκείνην νεάνιδα. Ἄλλ' ἀμέσως ὑπερίσχυσαν αἱ παιδικαὶ του ἀναμνήσεις καὶ ἀναγκασθεὶς ἐφίλησεν ἐπανειλημένως αὐτήν, πολὺ, πολὺ θερμότερον ἀνταποδίδουσαν τὰ φιλήματα του.

Οὐδεμίαν ἔδωκεν ἡ Εὐφροσύνη προσοχὴν εἰς τὸν βραχὺν ἐκείνον διαταγμὸν τοῦ Περικλέους, καίτοι διέκρινεν αὐτόν. Βεθυρισμένη ἐν τῇ ἀγαλλιάσει τῆς ἐπανόδου τοῦ τρισηλήτου ὄντος, ἀπελάμβανε σιωπηλῶς τὴν χαρὰν καὶ εὐδαιμονίαν της. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τῇ ἠνοίγοντο αἱ πύλαι παραδείσου δημιουργηθέντος ἐπὶ τῆς γῆς μόνον χάριν αὐτῆς καὶ τοῦ Περικλέους. Καὶ ἐφαντάζετο ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ της. Ἐφαντάζετο τὸν Περικλῆ ζῶντα παρ' αὐτῆ καὶ δι' αὐτήν, εὐδαιμόνα δ' ἐκ τούτου καὶ ἀποδίδοντα πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν διὰ τῶν ἰσῶν. Οὔτε ἐξετάσεις πλέον, οὔτε ταξίδια θὰ ἐχώριζον αὐτὴν ἀπ'

ἐκείνου, ἀλλὰ τούναντίον αἱ μέλλουσαι τοῦ Περικλέους ἀσχολῖαι θὰ τὸν ἐκκινῶν νὰ ἐπιζητῇ πλησίον της τὴν ἀνακούφισιν, πλησίον αὐτῆς, ἥτις ἐν τῇ ἀφελείᾳ της ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἐχρειάζοντο δεσμοὶ ἄλλοι ἢνα τὴν συνδέσωσι μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἦτον ἤδη διὰ παντός τοῦ βίου πρὸς αὐτήν συνδεδεμένος.

Τοιαύτας ἀνεκίνει σκέψεις ἐν τῷ νῷ καθ' ὅλον τὸ μέγιστον Ἀθηναίων διάστημα, διακοπτομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μόνον ἐκ τινῶν μικρῶν περὶ τοῦ ταξιδίου διηγήσεων τοῦ Περικλέους καὶ ἐκ τοῦ ἐνδομύχου θαυμασμοῦ, ὃν ἠσθάνετο διὰ τὴν μεταβολὴν ἐκείνου, ἐπανερχομένου μᾶλλον ἡνδρωμένου, ὠραιότερου καὶ κομψότερου καθ' ὅλα, ἀπὸ τῆς περιβολῆς καὶ τῶν κινήσεων μέχρι τοῦ τόνου τῆς φωνῆς. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκοιμήθη ὀνειρευομένη, ὅτι ἀπῆλκυσεν ὅλης τῆς εὐδαιμονίας, ὅσης ἐγένεθη ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς θνητῶν ἀγαπῶν.

Γ'

Ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ὁ βίος ἐπανελήφθη ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁ αὐτὸς ἐγκάρδιος, ὡς καὶ πρό τετραετίας. Ὁ Περικλῆς, ἀφού κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐπεσκέφθη ὅλας τὰς παλαιὰς του γνωρίμας καὶ ἐδημοσίευσεν τὴν ἀπαρκίτητον διὰ πάντα ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἐπανακάμπτοντα ἰατρὸν εἰδοποίησιν περὶ τῶν ὤρων, καθ' ἃς θὰ ἐδέχετο τοὺς ἀπόρους, καὶ τῶν ὤρων, καθ' ἃς θὰ παρείχε τὴν ἰατρικὴν του συνδρομὴν εἰς τὸ ἐπίλοιπον κοινόν, ἐπεδόθη μετὰ ζήσεως εἰς τὴν ἐξάτησιν τῆς ἐπιστήμης της. Αἱ ἐφημερίδες, ἡ μίαν παραλαμβάνουσα ἐκ τῆς ἄλλης τὴν εἰδησίαν, ὤμιλησαν ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα περὶ τῆς ἀφίξεώς του καὶ τῆς εἰδοποιήσεως, πρὸς μεγίστην ἀγκυράτησιν τοῦ θεοῦ του, λέγοντος, ὅτι:

— Αἱ σημεριναὶ ἐφημερίδες μόνον περὶ τοῦ τί μαγεύουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὰ σπῆτια τῶν οἱ φίλοι τῶν συντακτῶν δὲν γράφουν, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα τὰ δημοσιεύουν.

Ἡ Εὐφροσύνη ὑπερήφανος ὠδηγεῖτο ἀπὸ τὸν Περικλῆ παντοῦ, ἡ δὲ θεία Ἐλένη ἤρχιε νὰ σκέπτηται, ὅτι καιρὸς εἶνε νὰ εὐρεθῇ καὶ μία καλὴ νύμφη διὰ τὸν νέον ἰατρόν, ὅστις ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων καθυπέβαλε τὴν ἐπὶ ὑψηλῆς διατριβῆς του, ἐγένετο δεκτὸς ὡς ὑψηλῆς καὶ διὰ τῶν πρῶτων ἀλεκτροῦνων τῆς πρωτεύουσας, τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων, διεφημίσθη ἤδη ὡς ἐκτακτὸς ἐπιστήμων ἰατρός, τοῦ θεοῦ του ἐν ἀπελπισίᾳ διαβλέποντος ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ τούτῳ δικτυματισμῷ ὅλα τὰ συμπτώματα τοῦ ἀδθηρισμοῦ, ὅστις, ὡς ἔλεγε, μαστίζει καὶ θὰ καταστρέψῃ τὸ ἀτυχές μας ἔθνος.

— Ἐγὼ δὲν ἤθελα τὸν Περικλῆ, ἐπανελάμβανεν, ὑμνούμενον ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων, ἀλλ' ὑπὸ

Δ'

τῶν θεραπευομένων ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀναγνωρίζοντων τὴν ἀξίαν του συναδέλφου.

Δὲν ἤργησαν δὲ οἱ πόθοι ὄλων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ Κλήμη νὰ ἐκπληρωθῶσι, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον. Διότι ὁ Περικλῆς, ἐπιμελῆς μὲν καὶ σώφρων ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἐπιστήμης του, ἤρξατο σχηματίζων φήμην καὶ πελατεῖαν πρὸς ἐνδομύχον χαρὰν τοῦ θεοῦ του, ἀπέριττος δὲ καὶ διαχυτικός, καθίστα ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ εὐδαιμόνα τὴν Εὐφροσύνην, δι' ὧν τῇ ἐπεδαφίλευε περιποιησῶν καὶ τρυφεροτήτων, καὶ τέλος καλοκῆρατος καὶ φύσεως ἠρέμου, θέλων νὰ φαίνεται ἀρεστὸς τῇ θεῷ του, δὲν ἀπέκρουε τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐμπιστευτικῶς πρὸς αὐτὸν ἀνακοινοῦμενα σχέδια περὶ ἀποκαταστάσεώς του. Οὕτω πάντες ἀπὸ τῆς ἐπανόδου του διῆγον εὐχαριστημένοι καὶ ὑπὲρ πάντας ἡ Εὐφροσύνη, ἥτις ἐν ταῖς πρὸς αὐτὴν περιποιήσεσι τοῦ Περικλέους ἐβλεπεν ἐκπληρούμενους τοὺς πόθους αὐτῆς καὶ ἰκανοποιούμενον τὸν ἔρωτά της, τὸν ἔρωτα ἐκείνου, οὐ τὴν ὑπαρξίν ὁ Περικλῆς πρό πολλοῦ εἶχε λησμονήσει καὶ νὰ ὑποπτεύηται κἄν, διότι ἀνεκῆθεν ἐπίστευεν ἀκαχάντως, ὅτι οὐδεμίαν σοβαρότητα ἠδύνατο νὰ ἔχη μετὰ τὸσον χρόνον ἢ ἄλλως τε ἀμφιβόλου φύσεως, δι' αὐτόν, παροδικὴ ἐκείνη ἐξάφεις τῆς θετῆς ἀδελφῆς του.

Ἄλλ' ἀκριβῶς εἰς τοῦτο ἠπατάτο! Διότι νῦν, ὅτε ἡ ἡλικία προχωρήσασα εἶχε προσπορίσει τῇ Εὐφροσύνῃ καὶ ποιᾶν τινὰ πείραν τοῦ κόσμου καὶ γνωρίσιν τῶν βιωτικῶν περιπλοκῶν, ἐνόμιζεν ἡ ὄμιον πλέον κόρη, ὅτι οὐδὲν ἀντεστρατεύετο εἰς τὴν μετὰ τοῦ Περικλέους ἔνωσιν της καὶ ὅτι ἡ ἐνώπιον τῶν ὀμμάτων ὅλης τῆς κοινῆς ἀνομολόγησις καὶ ἐκτύλιξις τοῦ ἔρωτός της δὲν ἦτο πλέον ἢ ζήτημα χρόνου, ἀφού ἄλλως οὐδεὶς δεσμὸς συγγενείας μεταξὺ τῶν δύο ἠδύνατο νὰ φέρῃ κώλυμά τι εἰς τὴν ἔνωσιν ταύτην. Καὶ ἐτρέφετο λοιπὸν μετὰ τὰς ἐλπίδας ταύτας καὶ ἐπερίμενε ἀπὸ σήμερον εἰς αὔριον ν' ἀκούσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ ἢ τῆς θείας της, ὡς τι φυσικώτατον, τὴν ἀγγελίαν, ὅτι μετὰ τῶσας ἐβδομάδας θὰ γείνουσι πλέον καὶ οἱ γάμοι αὐτοί. Ὁνειροπόλει δὲ βαθύτερον τὴν εὐτυχίαν της καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀνεκῆκεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς ἢ σχέδια περὶ τοῦ εὐδαιμόνου μέλλοντος. Ποσάκις πρὶν ἀποκοιμηθῆ δὲν ἐνανουρίσθη μετὰ τοιαῦτα ὄνειρα καὶ ποσάκις δὲν εἶδεν ὡς ἐν πανοράματι τὸν συζυγικόν της βίον ἐκτυλισσόμενον ἐντὸς πλασίου ἀφοσίωστος καὶ ἀγάπης ἀμοιβαίας! Ὅλα, ὅλα ἦσαν τὸσον φυσικά, τὸσον βέβαια, ὥστε ἐνίστε ἠπόρει διατὶ ἀργοπορεῖ ἢ πραγματοποιησῆς των. Τόσον δὲ αἱ ιδέαι αὐταὶ εἶχον ἐρριζωθῆ ἐν τῷ νῷ της καθ' ἡμέραν δι' ὄνειροπολήσεων καὶ σχεδίων ἐπιμόνας καλλιεργούμεναι, ὥστε πᾶσα ἡμέρα παρερχομένη ἦτο δι' αὐτὴν ἀκατανόητος ἀναβολὴ!

Ἐν τοιαύτῃ ψυχολογικῇ καταστάσει αὐταπάτης, ἣν ἐπέφερε μὲν τὸ βαθὺ αἰσθημα τοῦ ἄγνου ἔρωτός της, ὑπέθαλπε δὲ ὁ πόθος τῆς ἰκανοποιήσεως τούτου, ὁμοίως τοὺς θρησκομανεῖς ἐκείνους, περὶ ὧν ἡ νεωτέρα φιλοσοφία διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι τόση εἶνε ἡ πίστις αὐτῶν, ὥστε διαβεβαιούσιν ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ καὶ πεποίθησιν, ὅτι εἶδον ὀπτασίας ἢ θαύματα, ἅτινα οὔτε ἐλαβόν ποτε χώραν, ἀλλ' οὔτε νὰ λάβωσιν εἶνε δυνατόν. Καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἡ ἀντίδρασις βεβαίως ἐμελλε νὰ εἶνε ὀδυνηρά.

Διὸ ὅταν ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν εὐρίσκειτο μόνη ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τῆς θείας της, αὐτῆ, ζητοῦσα τὴν γνώμην τῆς Εὐφροσύνης περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ὀφιπλοῦτου Λαλῆ, γνωστοῦ τῇ οικογενείᾳ των, τῇ ἀνεκοίνωσεν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὁ θεῖος Γεώργιος μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς κόρης ταύτης εὐρίσκονται εἰς διαπραγματεύσεις περὶ συνοικεσίου μεταξὺ τοῦ Περικλέους, συναινέσαντος ἤδη καὶ τῆς πλουσίας ἐκείνου μοναχοκόρης, ἡ Εὐφροσύνη ἠσθάνθη τὴν καρδίαν της τόσον συσφιγγομένην ὥστε τὸ αἷμα αὐτῆς ἐσταμάτησε τὸν δρόμον του, ὡς ἐὰν ἐπάγη, καὶ ἐλιποθύμησεν. Ἐνῶ δὲ ἡ θεία Ἐλένη περίτρομος ἐσπευδε δι' ἀλάτων νὰ τῇ ἐπαναφέρῃ τὰς αἰσθήσεις, ἐκείνη εἰς νευρικὸν ὑποκύπτουσα παροξυσμὸν ἤρχιζε νὰ στενάζῃ θορυβωδῶς, καὶ εἶτα νὰ γελᾷ καὶ εἶτα νὰ κλαίῃ μέχρις οὐ μετ' ὀλίγον συνήλθεν εἰς ἑαυτήν, ὡς ἀνανήφουσα ἐκ ληθάργου.

Ἡ θεία της οὐδεμίαν ἀσφαλῆ ἐξήγησιν δυνάμενη νὰ δώσῃ εἰς τὴν αἰφνιδίαν ταύτην ἀσθένειαν, μὴ δυναμένη νὰ φαντασθῇ, ὅτι αἰτία τῆς στιγμιαίας ἐκείνης νευροπαθείας ἦν ἔρωτος τρωθεῖς μυχιαίτατα, ἐκλίνε μᾶλλον νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἦτο τὸ σύνθετος αἰσθημα τῆς πληρωθείσης φιλοτιμίας νεαρῆς κόρης, ἥς ὁ ἀδελφὸς ἀπολέσας πᾶσαν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀδελφὴ του ἠδύνατο ποτε νὰ προηγηθῇ αὐτοῦ εἰς τὸν γαμήλιον βωμὸν καὶ μὴ θέλων νὰ περιμένῃ ἐπὶ ματαίῳ, ἀπορασίξει νὰ προπορευθῇ αὐτός. Ἐπερρώνον δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπόθεσιν ἀφ' ἐνός μὲν ἢ συνθήματα ὄλων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀδελφούς τὸν Περικλῆ καὶ τὴν Εὐφροσύνην, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῆς τελευταίας ταύτης ἢ ἐξ αἰσθήματος ἀξιοπρεπείας ὑπεφυγῆ τοῦ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ταραχῆς της καὶ ἡ ἐπιμονὴ αὐτῆς τοῦ νὰ παραστήσῃ τὸ γεγονός, ὡς τυχαίαν συμφορῆσιν.

Ἡ θεία της ἐπέισθη ἢ ἐφάνη ὡς πεισθεῖσα καὶ ἀφήκεν αὐτὴν μόνην ἢνα ἡσυχάσῃ, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ συζύγου της πρὸς λύσιν τοῦ σκοτεινοῦ ζητήματος. Ἡ δὲ Εὐφροσύνη, μείνας μόνη καὶ σθέσασα μετ' ὀλίγον τὸ φῶς, ἢνα πειθωνται οἱ οἰκεῖοι, ὅτι δὲν ἀγρυπνεῖ, ἀνελύθη εἰς δάκρυα πικρά. Οὕτω λοιπὸν ἐκείνος, ὃν

ώνειροπόλησεν από της παιδικής ηλικίας, εκείνος, ο οποίος τόσην έδεικνυε πάντοτε προς αυτήν αγάπην, ο όρκισθείς αυτή έκει εις τον Πειραιά να μη την λησμονήση ποτέ, αυτός νυν δε' όλίγον χρόμα την εγκαταλείπει, όπως νυμφευθή την Θεοδώραν Ααλή! Και εις την τυχαίαν και όλως φυσικήν ταύτην σκέψιν, ώρθώθη διά μιζς με' οφθαλμούς στεγνούς εκ των δακρύων. Διότι ην ανάξιος, και όλως ανάξιος των οδυρμών εκείνων ο άνήρ, όστις παραγνωρίζων τον έρωτά της, θυσιάζων την φιλοτιμίαν της, σχίζων εις ράκη την καρδίαν της, τρέχει κατόπιν κόρης, μεθ' ης ίσως άπαξ μόνον ώμίλησε και επίζητει να την νυμφευθή χάριν των χρημάτων της!

Όπως έκρινεν εν τη παραφορά της τον Περικλή! Και τό ειδωλον τουτο καταδιβάσκα εν μιζ στιγμη από του ιδανικού βάρου, έφ' ου τό ειχεν αναδιβάσκη ο έρωσ της, και στήσασα αυτό διά μιζς μόνης σκέψεως επί σάκκου χρυσίου εύτελους, ήσθάνθη όλην την αξιοπρέπειαν της εξεγειρομένην, έαυτήν όρθουμένην ύπερηράνωσ πρό του ταπεινού νυν Περικλέους και έλαβεν άπόρασιν στιγμακίαν, άλλ' ήριστικήν, να μη δείξη εις ουδένα την πληγήν της, να μη προδώση ουδέποτε τον πόνον της. Και ως εάν ή αντίδρασις της αξιοπρεπείας ενέδυσεν αυτήν χαλύδιδνον θώρακα, ήσθάνθη εν έαυτη δύναμεισ ν' άντικρούση ουχι μόνον τον Περικλή άδιαφόρωσ, άλλλ και αυτήν την αντίζηλόν της. Απέκτησε διά μιζς την ήρεμίαν εκείνην της ψυχής και του πνεύματος, ην αποθανυμάζομεν εις τούς μάρτυρας της πίστειωσ και της πατρίδοσ. Περιεβλήθη αίγλην τινά αγιότητοσ και άταραξίαν, όπως άντικρούση πην μάρτύριον, όπερ τη έπεφυλάσσετο, και όπερ πάντωσ ήθελεν είναι ήττον οδυνηρόν εκείνου, όπερ πρό μικρού ύπέστη!

(Έπεται τό τέλος)

P.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ

Συνέχεια* έδε προηγούμενον φύλλον.

Τούσ κανόνασ η τά ποιήματα, τά περιέχοντα κατ' άκροστιχίδα τά εικοσιτέσσαρα γράμματα του άλφαβήτου, εκάλουν οι βυζάντιοι *άλφαβητάρια*. Τό πρώτον γνωστόν των τοιούτων άλφαβηταρίων είναι Ύμνοσ τις εις τον Θεόν, κατ' απομίμησιν πιθανώσ των Παρθενίων του Άλκμάνοσ και του Πινδαρου πεποιημένοσ, περιεχόμενοσ δε εν τώ « Συμποσίω των δέκα παρθένων » όπερ αποδίδεται εις τον Πατάρων Μεθόδιον, πατέρα της εκκλησίας θανατωθέντα κατ' άρχασ

της τετάρτης εκατονταετηρίδοσ. Η πρώτη τουτο άκροστιχίς μετά της έπιδου έχει ως έπεται.

Καλμάσ. Άνωθεν, παρθένοι, βοήσ έγερσινεκροσ ήχοσ
ήλθεν νυμφίω πασσυλλ ύπαντάειν λευκαίσι τε
[στολαίσι
και λαμπάσιν πρόσ άνατολάσ. Έγρεσθε πριν
[φθάση μολείν
Είσω θυρών άναξ.

ΓΗΑΚΟΒ. Άγενύω σοι και λαμπάδασ φασφέρουσ κρατούσα,
νυμφίε, ύπαντάνω σοι.

Η των άκροστιχίδων μανία από των ποιητών μετεδόθη και εις τούσ πεζογράφουσ άκόμη τινέσ των βυζαντίων συγγραφέων έφιλοτιμήθησαν να ύπαγάωσιν εις τον ζυγόν της άκροστιχίδοσ τά έργα των, άρχικά των πρώτων λέξεων εκάστου κεφαλαίου ή παραγράφου τουτων εκλέγοντεσ ίδιζ γράμματα κατ' ην εν τώ άλφαβήτω σειράν αυτών. Χάριν παραδείγματοσ άναφέρομεν μόνον α του εν άγίοις πατρόσ ημών Γρηγορίου του Σιναίτου, « ζήσαντοσ κατ' ην δεκάτην τετάρτην εκατονταετηρίδα, τά κεφάλαια δι' άκροστιχίδοσ πάνυ ώφέλιμα ».

Άλλλ και τη δημώδει ελληνική ποιήσει δεν είναι άγνωστοι αι άκροστιχίδεσ. Τρείσ των σωζομένων παλαιωτάτων συλλογών δημοτικών έρωτικών άσμάτων είσι κατ' άλφάβητον τεταγμέναι. Η πρώτη τουτων εκ χειρογράφου κώδικοσ της εν Βιέννη βιβλιοθήκησ δημοσιευθείσα εν τη Συλλογή των ελληνικών δημοτικών άσμάτων του Αιμιλίου Λεγράν, έπιγράφεται *Έρωτικόν άλφάβητοσ και άρχεται* ούτω.

Άρισται τον άλφάβητον στιχοπλεκώ σε, κόρη,
τον πόνον και τον έρωταν τον έχω διά τ' είσινα.

Άξιον δε σημειώσεωσ ότι ενεκα των χαλαρών πρόσ την ορθογραφίαν σχέσειωσ του συλλογιώσ η τάξις των γραμμάτων είναι διατετραγμμένη εις δύο μέρη. Εις την θέσιν του Ο ύπάρχει άσμα από του γράμματοσ μεν τουτου εν τώ χειρογράφω άρχόμενον, πράγματι όμως άρχόμενον από του ω :

Ό παίεμοσρη κουρτίσα
παγκαλόμοσρον περιόκι,
ήκουσέ μου τί σε λέγω,
και έχω να σε χρυσώσω.

Όμοίωσ ο ήλιωσ γίνεται *ήλιωσ* και *οικονομείται* η θέσις του Υ.

Ηλιωσ είσαι και σελήνη,
της ψυχής μου είσαι κλωνάρι,
της καρδιάσ μου άναδενδράδι.

Εν τη αυτη συλλογή περιλαμβάνοντα και έτερα 44 έρωτικά άσματα, κατ' άλφάβητον έπίσθε τεταγμένα. Η δε δευτέρα των τοιούτων συλλογών, εκδοθείσα ήμοίωσ υπό του Λεγράν εκ του αυτου κώδικοσ, περιέχει έρωτικά δημώδη διστιχα, κατ' ατεταγμένα κατ' άλφάβητον, άπαραλλάκτωσ ως εν τοις συγχρόνοις συλλογαίς δημώδων ελληνικών διστίχων. Τά διστιχα ταύτα είσιν 93 εν όλω, έλλείπουσι δ' εν τη συλλογή

τοιαύτα, άρχόμενα από των στοιχείων Β, Γ, Ζ, Ι, Ξ, Ν και Ψ. Η τρίτη τέλος συλλογή, περιέχουσα 102 δημώδη άσματα, έπιγραφην δε φέρουσα *Άλφάβητοσ της αγάπησ, έδημοσιεύθη* τώ 1879 εκ χειρογράφου του Βρετανικού μουσείου υπό του άειμνήστου γερμανού Γουλιέλμου Βάγνερ. Τά άσματα ταύτα, κατ' ην γνώμη του εκδότου, ην ήσπάσθησαν πάντεσ οι περί της συλλογιής γράψαντεσ, έποιήθησαν εν Ρόδω, θέμα δ' έχουσι τούσ έρωτασ ροδιών γυναικίων πρόσ τούσ Ίωαννίτασ ίπποτάσ. Η γνώμη αυτη είναι παντελώσ άβάσιμοσ, οι δε ίπποτάι της Ρόδου άναφέροντα ουχι εν τοις άσμασιν, ως φρονεί ο εντρίβέστατοσ άλλωσ περί την ελληνικήν γλωσσάν εκδότησ, άλλ' εν παρερμηνείαισ της ύπ' αυτου εκπονηθείσεσ έμμέτροσ γερμανικήσ μεταφράσεωσ. Πρόσ άπόδειξιν τουτου άρκούμεθα να φέρωμεν δύο μόνον παραδείγματα. Τον στίχον.

Πιδεξισούνη των άνδρων, στολή των άνδρειωμένων,

ο Βάγνερ μεταφράζει γερμανιστί: «Στόλισμα των ίπποτων, γέρας και έχαλλώπισμα των άνδρειωμένων της νήσου μας». Όμοίωσ τό άσμα

Παροδυσάσε [sic] φοβερέ, χρουσοφρευτουφόμε κτλ.

μεταφράζει: «Κραταιέ ίππότα, μέγιστε αυθέντα με την χρυσήν σου λοφιάν κτλ.» Εν ω προδήλωσ ο στίχοσ είνε εφθαρμένος και πρέπει να διορθωθή:

Έρωσ δυνάστα φοβερέ, χρουσοφρευτουφόμε,

ώσ βδηγει ήμάσ ήμοιοσ στίχοσ, περιεχόμενοσ εν τώ μεσαιωνικώ έπει του Διγενή Άκριτα, εν τώ υπό του Α. Μηλιαράκη εκδοθέντι κειμένω του Άνδρίου χειρογράφου (στιχ. 234.)

Η έρασ, δυνάστα φοβερέ, χρουσοφρευτουφόμε.

Η κατ' άλφάβητον διάταξις των τοιούτων άσμάτων είνε έργον βεβαίωσ των συλλογιών, έπομένων εις τον βυζαντιακόν συρμόν των άκροστιχίδων. Ηκιστα δε πιθανή φαίνεται ήμην ή γνώμη ενός των ήμετέρων λογίων, ότι κα' Ρόδιωσ «άλφάβητοσ είνε λείψανον έρωτικοϋ τινοσ δράμματοσ, ψαλλομένου υπό δύο διαφόρων χορών, » και ότι συν τώ χρόνω εξωγκώθη και ήλλοιώθη η άρχική διάταξις του έρωτικοϋ διαλόγου διά «της προσθήκησ και άλλων Ξένων στίχων και νέπεισοδιών διαφόρων». Άλλ' εκ τουτου ουδαμώσ έπεται ότι αι κατ' άλφάβητον άκροστιχίδεσ είσιν άσυνήθειεσ εν τοις άσμασιν του λαού. Υπάρχουσι δημώδη άσματα θρησκευτικήσ η έρωτικήσ ύποθέσεωσ ούτω πεποιημένα. Εν άνεκδότω παριώ δημώδει άσματι, ου η άρχή

Άρχοντεσ και μεγαστάνεσ και λοιπή φτωχολογία
θάνατοσ μασ πανταγάνει νέουσ, γέρουσ και παιδιά.

έκτραγωδεύεται η του βίου ματαιότησ διά δι-

στίχων και' άλφαβητικήν άκροστιχίδα. Εν τη συλλογή του Γιανναράκη είναι δεδημοσιευμένον κρητικόν έρωτικόν άσμα *Τό άλφάβητο*, ου παρατιθέμεθα ώδε τά περιεργότερα διστιχα

Άπου τάλα θαρνήσω,
φώσ μου, γιά να σ' αγαπήσω.
Βήτα βέβαια σου' μνώγω,
πως έχω μ' άρέσεισ μόνο.
Έ ψηλό μου κυπαρίσι,
και καμαρωτή μου βρούνη.
Ίώτα, παίρω σε και φεύγω
και 'ς τη χώρα μ' πλύδ' έμπαίνω.
Νύ, νύφ' είσαι τώ γονίω μου
και νινί των άμμαθίω μου.
Ό μικρό μου κυπαρίσι,
πέ μου, ποιάσ θα σε φιλήση;
Πιπυρόριζα με λένε,
κι' ε' με χάσεσ γύρευέ με.
Ρόδα έχεισ εις τα μμάθια,
κάνεισ τσοι καρδιάσ κομμάθια.
Ρ' ψηλό μου κυπαρίσι,
πέ μου ποιάσ θα σε φιλήση;
Ω μεγάλη νεραντούλα
και χρυσή άγγελουόλα.

Μεταξύ των υπό λογίων βυζαντίων εις αρχίαν γλωσσάν πεποιημένων εν άκροστιχίσι και των δημοτικών άσμάτων δύνανται να ταχθώσι τά εις κοινήν γλωσσάν και διά στίχων πολιτικών άκροστιχα βυζαντιακά ποιήματα. Εξ ενός των τοιούτων ποιημάτων, του υπό του Πτωχοπροδρόμου συγγραφένοσ έχωμιου του βασιλέωσ Μιχαήλ του Κομνηνού, άποσπώμεν όλίγουσ στίχοσ, ότινεσ δύνανται να χρησιμεύσωσι και ως δείγμα του έχωμιαστικοϋ τρόπου των Βυζαντίων. Τό ποιήμα τουτο άποτελείται εξ εικοσιτεσσάρων δεκαστίχων στροφών, εκάστησ δε των στροφών τό αρχικόν στοιχείον λαμβάνεται κατ' ασειράν εκ των γραμμάτων του άλφαβήτου.

ποσάπηχοσ ο κάλαμοσ, ο μέλλων περιγράψαι
τό όροσ τό δεινότατον, τό εκ των σών τροπαίων,
τό μη σχεινομετρούμενον ήητορικοίσ καλόμοισ,
μηδέ περιγραφόμενον εν μέλανι και χάρτι!

Μεγάθιμε, μεγάλαθι, μεγαλοστολητία,
μεγαλοσυγέ και καινουργέ, τί σε προπόντωσ είπω;
Γίγαντα λέξω δυνατόν και μεμεγεθυσμένον,
μεγαλακεία φράσω σε, πυρίπνουσ Ήρακλέα,
Είρωσθενή καλέσω σε γεννάδων Άχιλλεία,
η και Τυδέωσ έγγονον, άλλλ μεγακυδέωσ.
Ήράκλειεσ μεγαλόθιμε, καινέ, μεγαλορρίκτα,
έπλήσθη των θαυμάτων σου και θάλασσα και χέρσοσ,
Εύρώπη καταπήσσει σου την εύρυτάτην ήμηνη,
Άσία πάσα προσκυνεί του κράτουσ σου την δόξαν κτλ.

Άλλ' η εύγερέστατα ύπερνωκωμένη δυσκολία της άκροστιχίδοσ δεν ικανοποιεί φαίνεται έπαρκώσ την φιλοδοξίαν των έπιεμένων να έπιδείξωσι την περί την στιχουργικήν τέχνην δεινότητα αυτών. Διά τουτο έπενόησαν και τασ *άνακροστιχίδεσ* και τά *άκρολέξια*. Άνακροστιχίς καλείται η συμπλοκή του πρώτου και του τελευταίου γράμματοσ εκάστου στίχου. Παλαιότατον και περιεργότατον δείγμα άκροστιχίδοσ

παρέχει ἡμῖν ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή εὐρεθεῖσα ἐν ναφῇ τῆς νήσου Φιλῶν ἐν Αἰγύπτῳ.

Κάμῃ τὸν εὐτέχνου φωτὸς στίχον, ὦ φίλε, βῆμα
τίμιον ἀπαύσας ἔμαθε καὶ χάριται
λιταῖς ἱστορίαις λιτὸν πόνον, οἷα πέπαιγμα
οὐ κινά, μηνύων, οὐπερ ἔφην γενέτου
τοῦ δὲ καλοῦ πλώσας, φημί, ἔνευ, χεῦματα Νείλου
καίρῳ ἔχω φωνεῖν· «Χαίρετε πολλά, φίλας.
Νεκῶμι πέτραις τε καὶ οὐρεσίν, ὦ καταρράκτηι,
κάγῳ ἔχω ταῦται ἱστορικὴν σελίδα
νοστήσας καὶ ἰδῶν Νικάνωρα καὶ γένο· ἄλλο·
ΡΟΣ κατάλοιπον ἔχω· τοῦτο γάρ ἐστι τέλος.

Ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος τούτου συνοῖδεν, ὡς βλέπετε, τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου του, καὶ τὰ παιγνία του, ἅπερ θεωρεῖ οὐ κενά, ἀποκαλεῖ στίχον ἀνδρὸς εὐτέχνου· ὑπαινίσσεται δὲ καὶ τὴν ὑποκρυπτομένην ἐν τῷ ἐπιγράμματι φράσιν, μηνύουσαν τίς ὁ τοῦτο φιλοτεχνήσας, καὶ τὴν τελευταίαν τῆς φράσεως συλλαβὴν ἀναφέρει, ἀφείς αὐτὴν ἐν τῷ ὑστάτῳ στίχῳ ἀσύνδετον πρὸς τὴν ἄλλην τοῦ ἐπιγράμματος ἔννοιαν. Ὁ ἀναγνώστης, λιτὸν πόνον χαρίζων, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπιγραμματοποιῦ, ἦτοι ὀλίγον κόπον καταβάλλων, θὰ κατανοήσῃ εἰς τί συνίσταται ὁ παιγνιώδης τρόπος, ὃν προσέλετο ὁ ποιητὴς ὅπως δηλώσῃ τὸ ὄνομα του. Οὗτος μὴ ἀκούμενος εἰς ἀπλήν ἀνακροστιχίδα, τουτέστιν εἰς τὴν σύνδεσιν τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου γράμματος ἐκάστου στίχου πρὸς ἀπαρτισμὸν ἰδίως φράσεως, ἐπισωρευὼν τὰς δυσκολίας, κατώρθωσεν ὅπως ἐκάστη συλλαβὴ τῆς φράσεως ταύτης συναχθῆται ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἐκάστου στίχου καὶ ἐνός ἢ δύο τῶν μετ' αὐτὸ γράμμάτων, συνάμα ὅμως καὶ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ καὶ ἐνός ἢ δύο τῶν τελευταίων γράμμάτων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναγινώσκεται ἡ ὑποκρυπτομένη ἐν τῷ ἐπιγράμματι φράσις: *Κατίλιου τοῦ καὶ Νικάνωρος*. Ὁ Κατίλιος οὗτος, ὁ καὶ Νικάνωρ ἄλλως καλούμενος, εἴρησε κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα μετὰ Χριστόν, ὡς γινώσκωμεν ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν, εὐρεθειῶν ἐν τῇ αὐτῇ αἰγυπτιακῇ νήσῳ, ταῖς Φίλαις.

Πρὸς ποίησιν τῶν ἀκρολεξίων δὲν ἐχρειάζετο βεβαίως ἡ τέχνη, ἐφ' ἣ κομπάζει ὁ Κατίλιος. Τὰ ἀκρολέξια εἶνε τελειοποίησις τῆς ἀκροστιχίδος, διότι ἐν τούτοις πᾶσαι αἱ λέξεις ἐκάστου στίχου ἄρχονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος. Συνήθως ἐν τοῖς ἀκρολεξίοις ἐπιγράμμασι τηρεῖται ἀπλῶς ἡ σειρά τῶν γράμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, ἐνίοτε ὅμως διὰ τῶν ἀρχικῶν ἐκάστης λέξεως γράμμάτων δηλοῦται τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῷ ἐπιγράμματι ὑμνουμένου. Τιοῦτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἐκατονταετηρίδα ἀμαξάντος Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ πεποιημένοι «εἰς τὸν βασιλέα κύριον Ρωμανὸν τὸν γέροντα στίχου, ἐν ᾧ ταῖς ἀρχαῖς τῶν λέξεων δηλοῦντες τὸ ὄνομα»

Ροδόκρ. νοπρόσωπος, Ὁραῖος, Μέδων,
Ἀκτίς Νίκης Ὀρανοῦ Σκηπτουχίαν.

καὶ οἱ τοῦ αὐτοῦ «εἰς τὸν βασιλέα κύριον Βασίλειον ὁμοιοι»·

Βέβαιον Ἄστρον, Σεμνὸν Ἰλασμα Λίαν,
Ἐλαμψέν Ἰσχειν Οἶακας Σκηπτουχίας.

Τῶν δὲ κατ' ἀλφάβητον ἀκρολεξίων παραδείγματα πρόχειρα πρόκεινται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ τῶν ἐπιγραμμάτων, ἐν ἣ περιέχονται δύο τοιοῦτοι ἀδέσποτοι ὕμνοι (Θ', 524-525), ὧν ὁ εἰς εἰς Διόνυσον, ὁ δ' ἕτερος εἰς Ἀπόλλωνα κατὰ ἀστοιχείον ἀπὸ τοῦ ΑΒ μέχρι τοῦ Ω ἠρωϊκὸν τὸ μέτρον. Ἐκότερος τῶν ὕμνων τούτων ἀποτελεῖται ἐκ στίχων εἰκοσιῆς, ὧν ἕκαστος πλὴν τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου περιέχει ἐπίθετα τοῦ θεοῦ ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου, κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀλφάβητῳ τάξιν τῶν γράμμάτων. Ὁ εἰς τὸν Διόνυσον ὕμνος ἄρχεται οὕτω·

Μέλπωμεν βασιλῆα φίλειον, εἰραφιότην,
Ἄβροκόμην, ἀγροῖκον, αἰδίμον, ἀγλαόμορπον,
Βοιωτὸν, βρόμιον, βακχεύτορα, βοτρυοχαίτην,
Γηθόσωρον, γανόοντα, γιγαντολίτην, γελῶντα κτλ.

Κατὰ μίμησιν τούτων ἐποίησε καὶ ὁ βυζαντινὸς Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος ὕμνον εἰς τὴν Θεοτόκον, οὗ τοιαύτη ἡ ἀρχή.

Μίλωμεν θεοπαῖδα, θεοκελον, ἀφροσύμορον,
Ἄσπορον, ἀγροτάτην, ἀγρᾶνον, ἀνακτοτόκειαν,
Βασιλῆα, βασιληγενέα, βασιληγε-έτειραν,
Γενογενερχήν, γεννέθεν, γενογηέα, γονὸν κτλ.

Πολλὰ δ' ἄλλα ὅμοια βυζαντικὰ ἐπιγράμματα καὶ ποιήματα ἀναφέρει ὁ Boissonade ἐν σημειώσει εἰς τὸ 524 ἐπιγράμμα τοῦ Θ' βιβλίου τῆς Ἀνθολογίας.

Παραπλήσιοι τούτοις εἰσιν οἱ ἐπόμενοι εἰς τὸν ῥωμαῖον ποιητὴν Ἐννιον ἀποδιδόμενοι στίχοι.

O, Tite, tute, Tati, tibi tanta tyranne tulisti.
At, tuba terribilisonitu tarantara dixit.

Οἱ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας λατινιστὶ γράφοντες ἠσμένιζον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς στιχουργικῆς παιδιᾶς· ἰδίως δὲ μνεῖας ἄξιον εἶνε τὸ ἐν ἔτει 1530 ἐκδοθὲν ποίημα τοῦ Λέοντος Πλακεντίου, ὁ *Χοιροπόλεμος* (Pugna porcorum), οὗ πᾶσαι αἱ λέξεις τὸ αὐτὸ ἔχουσι ἀρχικὸν γράμμα, τὸ Ρ.

(Ἔπεται συνέχεια).

N. Γ. Π.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὸ τηλεφωνικὸν σύστημα τοῦ Van Rysselberghe χρησιμοποιοῦν τὰς τηλεγραφικὰς γραμμάς. — [Τὸ φωτοφῶνον τοῦ Bell. — Τὸ φωτοφῶνον τηλεφῶνον καὶ οἱ τηλεφωνικοὶ γάμοι. — Ὁ φωτογράφος τοῦ Ἐδισῶν καὶ τὰ ἐν Ἀθήναις πειράματα. — Οἱ περιοδεύοντες φωνογράφοι. — Ὁ ποταμὸς Νισαγάρας καὶ ἡ τηλεφωνία ἐν Ἀμερικῇ. — Οἱ ἐν Ἑλλάδι τελευταῖοι ἰσχυροὶ σεισμοὶ καὶ ἡ νεώτερά ἐξήγησις τοῦ αἰτίου αὐτῶν.

Ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ τηλεφῶνον εἶνε ἐν παγκόσμιῳ χρήσει. Μεγίστη δὲ προθυμία παρα-

τηρεῖται ἐσχάτως περὶ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς χρήσεως αὐτοῦ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Εἰς τοῦτο μεγάλως θέλει συμβάλλει καὶ ὁ σπουδαιότατος τηλεφωνικὸς νεωτερισμὸς τοῦ Van Rysselberghe, δι' οὗ τὰ αὐτὰ τηλεγραφικὰ σύμματα, χωρὶς νὰ φέρωσι κώλυμά τι εἰς τὴν τηλεγραφίαν, χρησιμοποιοῦνται καὶ διὰ τὴν τηλεφωνικὴν ἐργασίαν. Ἡδὴ μάλιστα ἐφηρμόσθη τὸ σύστημα τοῦτο καὶ λειτουργεῖ ἀπὸ τινος ἢ πρόκειται μετ' ὀλίγον νὰ λειτουργήσῃ διὰ τὴν τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ:

Παρισίαν καὶ Βρυξελλῶν ἀποστάσεως	335	χιλιόμετρων
Ρουέννης καὶ Χάρης	92	•
Ἀμβέρσης καὶ Βρυξελλῶν	45	•
Λισσώνης καὶ Porto	312	•
Buenos—Ayres καὶ Rosario	350	•

Τὸ σύστημα τοῦτο ἤδη λειτουργεῖ καὶ μεταξὺ Βρυξελλῶν καὶ τῆς ἐν Ὀστένδῃ βασιλικῆς ἐπαύλειως, συνδέον τὴν σκηνὴν τοῦ ἐπισημοτέρου μελοδραματικοῦ θεάτρου τῶν Βρυξελλῶν μετὰ τῶν ἐξοχικῶν ἀνακτόρων, ἐν οἷς οἱ βασιλεῖς τῶν Βέλγων ἀπὸ τινος ἐντροφῶσιν εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ θεάτρου τῆς πρωτεύουσας τῶν γιγνομένης 125 χιλίόμετρα μακρὰν!

Διὰ τοῦ αὐτοῦ συστήματος πρὸ τινων ἡμερῶν, προκειμένης τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ μελοδραματικοῦ Rigoletto ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις Μελοδραματος, συνεδέθη τηλεφωνικῶς τὸ θεάτρον μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἐπίσημοι πρὸς τοῦτο προσκεκλημένοι ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ ἠδυνήθησαν νὰ παρασταθῶσι μακρόθεν εἰς τὴν πρώτην ταύτην παράστασιν καὶ ν' ἀκούσωσι καθαρώτατα τὴν φωνὴν τῶν πρωταγωνιστούντων καλλιτεχνῶν καὶ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ κοινού.

••

Αἱ ἐργασίαι περὶ τὴν ὅσον οἶόν τε τελειοτέραν καὶ προσφορωτέραν κατασκευὴν τοῦ τηλεφῶνου ἐξακολουθοῦσι σύντονοι· πολυάριθμοι δὲ εἰσιν αἱ τροποποιήσεις καὶ αἱ βελτιώσεις αὐτοῦ αἱ δημοσιευόμεναι καθ' ἐκάστην, ταχέως προμηθύνουσαι εὐχάριστόν τι πρακτικὸν ἀποτέλεσμα διὰ τὴν κοινωνίαν.

Λίαν περίεργον εἶνε νεώτατόν τι ὄργανον ἀνταποκρίσεως, τὸ φωτοφῶνον, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Graham Bell τοῦ ἐφευρέτου τοῦ πρώτου τηλεφῶνου. Τὸ φωτοφῶνον μεταδίδει τοὺς ἤχους τοῦ ὁμιλοῦτος οὐχὶ διὰ σύμματος, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐκ τοῦ ὄργανου ἐκπεμπόμενων φωτεινῶν ἀκτίνων ἐκ τοῦ ἐνός σταθμοῦ τῆς ἀνταποκρίσεως εἰς τὸν ἕτερον. Αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς μεταδίδονται διὰ τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων, αἵτινες στέλλονται ἐκ τοῦ ἐνός σταθμοῦ εἰς τὸν ἕτερον προσλαμβάνονται ἐκ τοῦ ἡλίου ἢ ἄλλης ἰσχυρῆς φωτεινῆς ἠλεκτρικῆς ἐστίας καὶ ἀντανακλωμέναι ἐκ τινος λε-

ποτάτης, ὡς καθρέπτου, στίλβουσας μεταλλικῆς πλάκῃς τεθειμένης εἰς τὸ βάθος τοῦ τηλεφῶνικου ἐν εἰδὲι κέρατος κατασκευασμένου ὄργανου. Αἱ φωτειναὶ ἀκτίνες οὕτω πεμπόμεναι κατ' εὐθειαν εἰς τὸν ἄλλον σταθμὸν πίπτουσιν ἐπὶ κοίλου καθρέπτου, ὅστις ἀντανακλᾷ πάλιν αὐτὰς συγκεντρῶν ἐπὶ πρὸ αὐτοῦ τεθειμένου κυλινδρικοῦ συνισταμένου ἐκ τοῦ μετάλλου σπληρίου συνδεομένου μετὰ τοῦ ἑτέρου τηλεφῶνικου ὄργανου, τοῦ ἀποδέκτου, διὰ μέσου μικρᾶς ἠλεκτρικῆς στήλης.

Οὕτως αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς τοῦ ὁμιλοῦτος ἐπὶ τοῦ πρώτου τηλεφῶνικου κέρατος δονοῦσι τὴν εἰς τὸ βάθος τοῦ κέρατος κειμένην στίλβουσαν λεπτὴν μεταλλικὴν πλάκα· αἱ δονώσεις αὐταὶ τῆς πλάκῃς μετακινήσεις τροποποιοῦσιν ἀναλόγως καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀντανακλωμένην καὶ ἐξαποστελλομένην εἰς τὸν δεύτερον σταθμὸν δεσμίδα φωτεινῶν ἀκτίνων. Αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ σταθμῷ κυλινδρικοῦ ἐκ σπληρίου τροποποιοῦσιν ἀναλόγως τὴν ἠλεκτρικὴν αὐτοῦ ἀντίστασιν καὶ ἐπομένως καὶ τὸ μεταξὺ αὐτοῦ, τῆς μικρᾶς ἠλεκτρικῆς στήλης καὶ τοῦ τηλεφῶνικου ἀποδέκτου ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, ὅπερ ἐπιδρῶν ἐπὶ τοῦ μεταλλικοῦ ἐλάσματος τοῦ τηλεφῶνικου ἀποδέκτου ἀναπαράγει τὴν φωνὴν, τὰς λέξεις τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ σταθμῷ ὁμιλήσαντος.

Ἡ συσκευή αὕτη εἶνε εὐφυστάτη καὶ σχετικῶς οὐχὶ πολὺπλοκὸς καὶ πολυσύνθετος καὶ ἐπομένως λίαν πρόσφορος. Δὲν λειτουργεῖ βεβαίως εἰς πολὺ μεγάλας ἀποστάσεις, ἀλλὰ δύναται νὰ προσφέρῃ ἀληθεῖς ὑπηρεσίας εἰς μικρὰς ἀποστάσεις μεταξὺ γειτόνων σταθμῶν εὐμετακινήτων, ὅπου ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τηλεφῶνου εἶνε ἀδύνατος, οἷον εἰς συνεννόησιν παρατεταγμένων στρατιωτικῶν σωμάτων, πολιορκουμένων, κλπ. Ἐπίσης δύναται μακρόθεν νὰ συνεννοῶνται πλοῖα παρατεταγμένα εἰς ναυμαχίαν, ἢ ἄλλα μακρόθεν συναντώμενα εἰς τὸν ὠκεανόν.

••

Τελευταῖον ἄλλο σπουδαῖον ἄγγελμα ἔρχεται ἡμῖν ἐξ Ἀγγλίας. Ὁ Saint-Georges ἐφευρέτης καὶ οὗτος ἰδίῳ τηλεφῶνον κατώρθωσεν ἐσχάτως νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν φωτογραφίαν εἰς τὸ τηλεφῶνον ἐπιτυχῶν δι' εὐφροῦς μηχανισμοῦ νὰ φωτογραφῇ καὶ διατηρῇ οὕτω τὰ ἴχνη τῶν προφερομένων λόγων πρὸ τοῦ τηλεφῶνικου ὄργανου. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τελειοποιούμενος καὶ διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν ὁμιλούντων προσώπων θέλει προσφέρει μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε οἱ γάμοι θὰ συνομολογοῦνται καὶ τηλεφωνικῶς!

Ἐν τούτοις ὁ Ἐδισῶν πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1876 ἔλυσεν τὸ ζήτημα τῆς διατηρήσεως τῶν λόγων ἢ τῆς μουσικῆς διὰ τῆς ἐφευρέσεως

του φωνογράφου του. Δι' ἐπιτηδείου καὶ λεπτοφύτου μηχανισμού αἱ δονήσεις τῶν λέξεων ἢ τῶν μουσικῶν φθόγγων χαράττονται ἐπὶ λεπτεπιλέπτου φύλλου ἐκ κασιτέρου ἢ χαλκοῦ. Αἱ δονήσεις αὐταὶ ἀπαξ χαραχθεῖσαι διατηροῦνται καὶ δι' ἐπιτηδείου μηχανισμού ἀναπαράγονται πιστῶς διατηρούσαι τὸν τόνον, τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως, τὴν χροίαν τῆς φωνῆς τοῦ ἑμιλησάντος ἢ τοῦ μέλψαντος προσώπου ἢ τοῦ παιανίσαντος μουσικοῦ ὄργανου.

Αἱ Ἀθηναίαι ἐκ τῶν πρώτων πόλεων ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀκούσωσι τοῦ φωνογράφου εὐθὺς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀνακαλύψεώς του. Ἐνθυμούμεθα καλῶς διάφορα δημόσια πειράματα γενόμενα μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας ἐπικνελημένως ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ τῆς πόλεως.

Πόσαι εὐκολίαι καὶ πόσα ἀγαθὰ δὲν ὑπόσχεται εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ὁ φωνογράφος! Ἐκτός του ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ διατηρῶνται ἐς αἰεὶ εἰς τὰς ἐπομένους γενεάς αἱ ἀπὸ στόματος ἀγορεύσεις τῶν μεγάλων ἱστορικῶν ἀνδρῶν, θὰ παράσχη ἔτι καὶ πολλὰς ἄλλας εὐκολίας εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον. Τούλάχιστον θ' ἀπαλλάξῃ τοὺς πολιτικούς ἀρχηγούς τῶν μυρίων ἐνοχλήσεων τῶν περιοδειῶν ἀνά τὰς ἐπαρχίας, πρὸς ἃς τότε θὰ περιοδεύουν θριαμβευτικῶς οἱ φωνογράφοι φέροντες ἀπὸ στόματος τοῦ λαοφιλοῦς ἀρχηγοῦ προσαγορεύσεις καὶ προσφωνήσεις πρὸς τὸν προσφιλῆ λαόν. Μάλιστα, νομίζομεν, οὐδὲν θέλει κωλύει τότε νὰ διδῆται εἰς τὸν φωνογράφον ἡ ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ ἀντιπροσωπευομένου προσώπου καὶ αἱ προσφωνήσεις νὰ γίνονται πάλιν ἀπὸ προχείρου ἐξέδρας ἢ προστυχόντος τραπέζιου!

•••

Ο ἀναγνώστης τῶν ἐπιστημονικῶν χρονικῶν ἐνθυμοῦνται, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐποιήσαμεν ἰκανὸν λόγον περὶ τῆς μετατροπῆς τῶν μηχανικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως εἰς ἠλεκτρισμόν. Σήμερον μαθαίνομεν, ὅτι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀμερικανοῦ William Thomson συνέστη πρὸ τῶν καταρρακτῶν τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα ἐργαστάσιον μετὰ τῶν ἀναγκαίων μηχανῶν, ὅπως μετατρέπη εἰς ἠλεκτρισμόν τὰς παραγομένας δυνάμεις κατὰ τὴν πτώσιν τοῦ ὕδατος. Ὁ ἠλεκτρισμὸς οὗτος χρησιμεύει ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν λειτουργίαν 3000 τηλεφῶνων εἰς 300 πόλεις ἢ κωμοπόλεις διανεμημένων. Τὰ 1500 περίπου ἐξ αὐτῶν λειτουργοῦσιν εἰς τὴν πόλιν Buffalo κειμένην 40 περίπου χιλιόμετρα μακρὰν τῶν καταρρακτῶν τοῦ ποταμοῦ.

•••

Μετὰ τὴν Χίον ἡ Ἰσχία καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Ἰάβα, μετὰ τὴν Ἰάβαν ἡ Γρενάδη καὶ μετὰ τὴν Γρενάδην ἡ Ἑλλάς! Σήμερον εὐθυμοί, αὐριοὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ οἱ λαοὶ πίπτουσιν εἰς τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον τῶν καταστροφῶν. Αἱ πλῆ-

ρεις ζωῆς καὶ κινήσεως πόλεις ἐν μιᾷ στιγμῇ μεταβάλλονται εἰς ἐρείπια, ἐφ' ὧν πλανάται τὸ ζοφερὸν καὶ ἀνιλεὲς τοῦ θανάτου φάσμα τὴν πρὸ ὀλίγου ἐτι χαρμῶνον βοήν τῶν εὐθύμων κατοικῶν διαδέχοντι αἱ γοεραὶ κραυγαὶ καὶ οἱ ὑπόγειοι στόνοι τῶν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τετραυματισμένων, συντετριμμένων, ψυχροραγούντων, ἀποθησκόντων. Αὕτη εἶνε ἐν μικρῷ ἢ φοβερὰ εἰκὼν τῶν καταστροφικῶν σεισμικῶν κλονισμῶν τῆς γῆς.

Ἡ Ἑλλάς ἐτι εὔρηται ὑπὸ τὴν συγκίνησιν τοῦ ἐσχάτως κατὰ τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον συμβάντος ἰσχυροῦ σεισμοῦ, εὐτυχῶς ἄνευ σπουδαίων καταστροφῶν. Τὸ συμβάν τοῦτο μοὶ ὑπεθυμίζει ἄρθρον ἐν τῷ «Journal de Débats» τοῦ Henri de Parville, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ συγγραφεὺς ἐγράφη περὶ τῶν σεισμῶν τῆς Ἰσχίας, τῆς Ἰάβας καὶ τῆς Γρενάδης, ἀνεμνήσθη κατόπιν καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἣν προειδοποιεῖ διὰ τὴν ἐρχομένην σειρὰν τῆς. Τὰ τελευταῖα συμβάντα ἐπεκύρωσαν τὴν πρόρρησιν ταύτην τοῦ διακεκριμένου γάλλου ἐπιστήμονος, καὶ ἤδη εὐχρηθῶμεν ἢ σειρὰ αὕτη τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξωρλήθῃ ἐντελῶς διὰ τοῦ τελευταίου σεισμοῦ.

Οἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δυστυχῶς συχνάκις ἐπαναλαμβανόμενοι καταστροφικὸι σεισμοὶ διήγειραν τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου. Πολλὰ ἐξηγήσεις τῆς παραγωγῆς τῶν σεισμῶν ἐδόθησαν μέχρι σήμερον καὶ περὶ τούτων ἐγράψαμεν ἄλλοτε ἰκανὰ ἐν τῇ Ἑστία (*). Σήμερον εἰς τὰ γραφέντα ἐκείνα ἐπιπροσθέτομεν καὶ νέαν τινὰ τελευταίαν θεωρίαν ἔχουσαν ὑπὲρ αὐτῆς πολλὰς πιθανότητας ἀληθείας. Κατ' αὐτὴν, αἱ σεισμικὰ κλονήσεις τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αἰτίας καθαρῶς μηχανικὰς καὶ οὐχὶ εἰς ἠφαιστειώδεις ἐνεργείας. Ἡ ὑπόγειος μετακίνησις καὶ ἀπόσπασις μεγάλων βραχυδῶν ὄγκων ἢ ἀποσύνθεσις καὶ διάλυσις αὐτῶν ὑπὸ τῆς βραδείας καὶ κατὰ μικρὸν ἐπενεργείας τῶν ὑπογείων ὕδατων, καὶ ἡ κατάπτωσις καὶ κατάρρευσις τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δὲ μεγάλων ὑπογείων στρωμάτων ὑποστηρίζοντων τὴν γῆιν ἐπιφάνειαν, θεωροῦνται ὡς ἡ σπουδαιότερα αἰτίαι τῶν κλονισμῶν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνουν μακρὰν τῶν ἠφαιστείων. Ἐκ τοῦ κενοῦ δὲ τῶν ἀποσπασμένων καὶ καταρρευόντων ὑπογείων ὄγκων γίνονται μεγάλα γῆναι μετακινήσεις, συμπίεσις, ὑψιζήσεις ἢ ἀνυψώσεις πρὸς τὰ ἄνω τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, διαφόρους τροποποιήσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιφέρουσαι ἐπὶ τῆς γῆνις ἐπιφανείας.

Ἄξιοσημείωτον λίαν εἰς τὴν ἐξηγήσιν ταύτην τῶν σεισμῶν εἶνε, ὅτι αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ

(* Ἰδε Ἑστίας τόμ. 15' σελ. 617.

γῆνις φλοιοῦ πίπτουσαι βροχαὶ θεωροῦνται ὡς τὰ μάλα εἰνούουσαι τὴν ἐν τοῖς ἐγκάτοις διάλυσιν καὶ κατάρρευσιν τῶν μεγάλων αὐτῶν βράχων, καθ' ὅσον τὰ ἄφθονα ὕδατα ἀπορροφώμενα ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καταβαίνουνσι βαθέως συντελοῦντα οὕτως ἐκεῖ μεγάλως εἰς τὴν μαλάκυσιν καὶ ἀποσύνθεσιν τῶν ὑπογείων στερεῶν στρωμάτων. Τῶν μεγάλων καὶ καταστροφικῶν σεισμῶν τῆς Ἰσχίας καὶ τῆς Γρενάδης προηγήθησαν ἀφθονώταται βροχαὶ καὶ πλήμυραι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ. Τὸ παρὸν δὲ ἔτος καθ' ἀπασαν περίπου τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξε τὰ μάλα βροχερὸν πολλῶν ἄλλων προηγηθέντων ἐτῶν. Ἐν τούτοις εἴτε εἶνε ἀληθές, εἴτε μὴ ἡ ἐξηγήσις αὐτῆ τῶν σεισμῶν, εὐχρηθῶμεν, ὅπως μὴ ἡ πατρὶς ἡμῶν ὑποφέρει ὑπὸ τῶν σφοδρῶν αὐτῶν σεισμικῶν κλονισμῶν καὶ θρηνήσῃ καταστροφῆς. Ἀρκεῖ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὁ συγκλονήσας αὐτὴν σφοδρὸς ἰκλογικὸς σάλος!...

Ἐκ Σύρου, κατὰ Μάρτιον 1885.

ΦΕΡΕΥΔΗΣ.

ΤΟ ΡΟΔΟΝ

Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Τὸ ρόδον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ἀπαραίτητον. Αἱ χαρμῶνοι καὶ αἱ πένθημοι τελεταί, αἱ πολιτικαὶ πομπαὶ καὶ αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἐτελοῦντο πάντοτε μετὰ ρόδων. Ἐνῶ δὲ οὐδεμία μνεῖα γίνεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν νεωτέρων ἡμῶν ἀνθοδευμάτων συχνότατα ἀναφέρονται οἱ στέφανοι κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ στεφανοπλοκία ἦτο ἐν Ἀθήναις ὄχι μόνον ἐπάγγελμα βιοποριστικόν, ἀλλ' ἀνεπίχθη καὶ εἰς τέχνην ἰδίαν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πανυσίου γραφεῖσα εἰκὼν (ἐν ἔτει 377 π. Χ.) τῆς διασημοτέρας τῶν στεφηνολόκων ἐθαυμάζετο καὶ 450 ἔτη βραδύτερον ἐπὶ Πλανίου καὶ ἐτιμᾶτο πολλῶν χρημάτων. Κατ' ἀρχαίον ἔθος πρὶν ἢ προσέλθῃ τις εἰς δεῖπνον κατὰ τὰς τελετὰς εθετεν ἐπὶ τῆς ροδίνου ἐλαίου ἀποζούσης κόμης στέφανον ρόδων, διότι ἐνομίζετο ὅτι ἡ ὄσμη τῶν ρόδων ἀπομακρύνει τὴν μέθην, ὡς νὰ ἠδύνατο τὸ ἄνθος τῶν χαριτῶν καὶ διὰ μόνης τῆς παρουσίας αὐτοῦ νὰ προσυλάξῃ ἀπὸ τοῦ ἀπρεποῦς. Βραδύτερον, ἐπειδὴ ἐλόκληρον ρόδον ἐφαίνετο βαρὺ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κατεσκεύαζον στέφανους ἐξ ἑρμαθῶν ἀπλῶν πετάλων ρόδων καὶ δι' αὐτῶν ἐκόσμουσαν τὸ μέτωπον, τὸν λαυμόν καὶ τοὺς βραχίονας. Πλὴν τούτου δὲ διὰ ρόδων περιεκύκλουσαν τὰς κύλικας, ἐρράντιζον τὴν τράπεζαν διὰ φύλων ρόδων, ἀνεπαύοντο ἐπὶ ροδίνων κλινῶν, δηλ. ἐπὶ προσκεφαλαίων πεπληρωμένων φύλλων ρόδων καὶ ἐφ' ὅλου δὲ τοῦ ἐδάφους ἐσκόρπιζον

ρόδα, ὅπως «βατῶσιν ἐπὶ ρόδων»: οἱ κίονες ἐπίσης καὶ οἱ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν κατὰ τὰς ἐορτὰς ἔφερον ροδίνους ὀρθοὺς ἀνθῶν, ἐντὸς δ' αὐτῶν ἀνεπίδων πίδακες διαχέοντες ροδίνον ὕδωρ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τροφαῖς τῶν Ῥωμαίων τὸ ρόδον ἐλάμβανε μέρος· διότι αἱ Ῥωμαϊκὴ μαγειρικὰ περιέχουσι συνταγὰς πρὸς κατασκευὴν πουδιγγῶν ἐκ ρόδων, γλυκισμάτων ἐκ ρόδων, ρόδων διατετηρημένων, ὅπως ἐν μέρει γίνεται καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς ροδοζαχαρώσεως. Ἐπίσης ὁ ροδίτης οἶνος ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ λαμπρότερος πάντων, ὅμοιος πρὸς τὸ νέκταρ τῶν θεῶν.

Ἔτερα παραδείγματα ἀληθοῦς ροδομανίας παρέχει ἡ Κλεοπάτρα, ἣτις ἐπλήρωσε τὸ ἔδαφος τοῦ ἑστιάτοριου διὰ ρόδων μέχρι ὕψους ἑνὸς πήχεως, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐξέτεινε δίκτυον, ἐφ' οὗ ὡς ἐπὶ ἐλαστικοῦ ἐδάφους ἐστήθησαν αἱ τράπεζαι καὶ ἐκαθίσθησαν οἱ δαιτημόνες. Τὸ δεῖπνον τοῦτο ἐστοίχισε μυθῶδες χρηματικὸν ποσό. «Τῆ δὲ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ταλκνταίους εἰς ρόδα μισθοὺς δέδωκε καὶ κατεστρώθη ἐπὶ πηχυαία βῆθη τὰ ἔδαφη, τῶν δένδρων ἐμπεπετασμένων δικτύοις τοῖς ἐλιζίν» λέγει Σωκράτης ὁ Ῥόδιος παρ' Ἀθηναίῳ. Ὁ Νέρων παραγγείλας ποτὲ ρόδα ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐν ὄρῳ χειμῶνος ἐπὶ τινι ἐορτῇ κατέβαλεν ὡς τιμήμα τόνον χρυσοῦ, ὃ δὲ παράφρων Ἡλιογάβηλος ἐρριψέ ποτε ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐορτῆς ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τόσον πλῆθος ρόδων, κρίνων, ὑακίνθων, ναρκίσσων καὶ ἰων, ὥστε πολλοὶ τῶν δαιτημόνων ἐπνίγησαν, μὴ δυναθέντες ν' ἀπομακρυνθῶσι ταχέως. Ἰσως δὲ ἡ Νέμεσις ἐκδικεῖται σήμερον τὴν ἄρρονα ταύτην σπαταλῆν τῶν ρόδων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, καθ' ὅσον οἱ σημερινοὶ αὐτῶν ἀπόγονοι δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὴν ὄσμην τῶν ἀνθῶν ἰδίως δὲ τῶν ρόδων. Διηγῶνται τοῦλάχιστον ὅτι καὶ μόνη ἡ θεὰ ρόδον ἐν τῇ αἰθούσῃ Ῥωμίας τῶν ἡμερῶν μας προκαλεῖ ζωντὰν δυσαρίσκειαν, προτιοῦσαν ἐνίοτε μέχρι σπασμῶν.

Πλὴν τῆς χρήσεως τῶν ρόδων κατὰ τὰς ἐορτὰς οἱ ἀρχαίοι μετεχειρίζοντο αὐτὰ καὶ κατὰ τὰς θυσίας. Οὕτω διὰ ρόδων ἐκόσμουσαν τὰ θύματα ὡς καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ θεοῦ, πρὸς ὃν ἔθουον καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἱερέως, ὅστις ἔφερον αὐτὸ εἰς τὸν βωμόν. Ἐπίσης ἡ νύμφη προσερχομένη εἰς τὸν ἀνθοστόλιστον οἶκον τοῦ γαμβροῦ ἔφερον ὑπὸ τὸν ροδόχρον αὐτῆς πέπλον στέφανον ἐκ ρόδων καὶ μύρτων. Ὅταν δὲ ὁ νικητὴς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν αἰώνιαν πόλιν θριαμβεύων, διεσκορπίζοντο ἐπὶ τῆς ἑδοῦ αὐτοῦ ρόδα· αὐτὸς δὲ οὗτος καὶ ἀπασα ἡ στρατιὰ ἔφερε περικεφαλαίας ἀνθοστολίστους.

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ ρόδον ἦτο σύμβολον τῆς παροδικότητος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τούτου δὲ ἐνεκα ἐγένετο χρήσις αὐτοῦ κατὰ τὰς

νεκρωσίμους τελετάς. Τὸ σῶμα τοῦ θανόντος ἐ-
χρίετο δι' ἐλαίου ρόδου, ὅταν δ' ἐφέρετο πρὸς
ταφὴν ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ρόδων,
τὸ δὲ φέρετρον καὶ ἡ πυρὰ ἦσαν κεκοσμημένα δι'
ὄρμαθῶν ἐκ ρόδων. Ἐπὶ τοῦ τάφου κατετίθεντο
στέφανοι, ἐσκορπίζοντο ἄνθη καὶ ἐφυτεύοντο ῥο-
δαί. Παλαιὸς τις οὕτω περιγράφει τὸν τάφον τοῦ
Σοφοκλέους:

Ἥρεμ' ὑπὲρ τύμβοιο Σοφοκλέους, ἤρεμα, κισσέ,
ἐρπύσιος, γλοεροῦς ἐκπροχέων πλοκάμους
καὶ πεταλὸν πάντη θάλλοι ρόδου, ἦτε φιλοφρόνως
ἀμπελος, ὕγρὰ πέριξ κλήματα γευαμένη,
εἴνεκεν εὐμαθῆς πιτυόφρονος, ἦν ὁ μελιχρὸς
ἤσκησεν, Μουσῶν ἀμμιγα καὶ Χαρίτων.

Κατ' εὐλαβίης δὲ ἔθιμον οἱ ἀρχαῖοι ἐώρταζον
ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν ἑορτὴν τῶν ρόδων, καθ' ἣν
οἱ τάφοι τῶν φιλότατων ἐστεφανοῦντο διὰ νέων
στεφάνων καὶ αἱ ἐπιτύμβιοι πλάκες ἐρραίνοντο
διὰ ροδίνου ἐλαίου. Τοῦτο δὲ βεβαίως ἐννοεῖ καὶ
ὁ Ἀνακρέων λέγων

... ὀλίγη δὲ κεισόμεθα
κόνας ὁστέων λυθέντων
τί σε δεῖ λίθον μυρίζειν;
τί δὲ γῆ χέειν μάταια;
ἐμὲ μᾶλλον, ὡς ἔτι ζῶ,
μύρισον, ῥόδοις δὲ κρᾶτα
πύκασον, κἀλαίε δ' ἐταίρην
πρὶν ἔρωσ' ἔχει μ' ἀπελθεῖν
ὑπὸ νερέτερων χυροείας,
σκεδάσαι θέλω μερίμνας.

Ἐνῶ δὲ οὕτως ἐτιμάτο τὸ ρόδον ὑπὸ τοῦ ἀρ-
χαίου κόσμου, ὁ χριστιανισμὸς, ὁ διδάσκων τὴν
ἄρνησιν τῶν ἐγκοσμίων, ἀντέστη κατὰ τῆς τρυ-
φυλῆς ταύτης λατρείας τοῦ ρόδου, διὸ καὶ ἀπη-
γορεύθη ὁ στολισμὸς τῶν νεκρῶν δι' ἀνθῶν καὶ
ὁ τῶν νεκρῶν διὰ ροδίνων στεφάνων. Ὅτε δὲ
βραδυτέρως ἐξεραγή ἡ θύελλα τῆς μεταναστεύ-
σεως τῶν λαῶν ἐπὶ τῶν χωρῶν τῆς κλασσικῆς
ἀρχαιότητος, κατέστρεψεν αὕτη καὶ τοὺς κή-
πους τῶν ρόδων, οἵτινες εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα
ἐχρησίμευον πρὸς ποιητικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς,
εἰς δὲ τὴν Ῥώμην πρὸς ἐπίδειξιν σπαταλώδους
πολυτελείας. Ἐκεῖ δὲ ἔνθα ποτὲ ἦνθον οἱ ὑπό-
θερμοι κήποι τῆς Παισίου (Ποσειδωνίας) δις τοῦ
ἐνιαυτοῦ, ὑπάρχει τανῦν ἔρημος πλήρης ἀκαθῶν
καὶ πυρετογόνος, ἐν ἣ ὑφούνται ἐρείπια τινὰ μόν-
ων ναῶν, λείψανα τοῦ μεγάλου παρελθόντος. Καὶ
ἐν τῇ χώρᾳ δὲ ἔνθα ποτὲ ὁ τρυφήλης Σουδαρίτης
δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῇ ὄλην τὴν νύκτα, διότι
ἐπὶ τῆς ροδίνης αὐτοῦ στρωμνῆς ὑπῆρχε πέταλον
ῥόδου δεδιπλωμένον οὔτε μίαν ῥοδὴν φύεται
σήμερον.

Νέα περίοδος τῆς θεραπείας τῶν ρόδων ἤρξα-
το εὐθύς ὅταν μετὰ πολλὰς ἐκατονταετηρίδας
προέκυψαν εἰς τὸ φῶς θειλὰ τὰ σπέρματα τοῦ
νέου πολιτισμοῦ. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ συγ-
χρόνου ποιητοῦ Βεναντίου Φορτουνάτου αἱ ῥοδαί
ἦνθον ἐν ταῖς ἀνοσφόροις καὶ ὀπωροφόροις πρα-
σιαῖς τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου ἐν Παρισίσις,

ὅν ἱδρυσεν αὐτόθι ὁ βασιλεὺς Χιλδεβέρτος
ὁ πρῶτος (ἔποθαν ἔτ. 558). Τὴν πρώτην
ἐπίσης θέσιν κατέχουσιν αἱ ῥοδαὶ καὶ ἐν τοῖς κή-
ποις τοῦ μεγάλου Καρόλου, ἐν οἷς βεβαίως μετη-
νέχθησαν μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐκ τῶν κήπων τῶν
μοναστηρίων τῆς Ἰταλίας. Ἐκτοτε δὲ οἱ Ῥωμα-
νοὶ καὶ Γερμανοὶ λαοὶ ἀμιλλῶνται εἰς τὴν
καλλιέργειαν τῆς ῥοδῆς καὶ μῦθοι δὲ καὶ παρα-
δόσεις ἐρρίζωσαν τὸ ρόδον ἐν τῇ συνειδήσει καὶ
τῇ καρδίᾳ τῶν λαῶν τούτων.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ καλιφαὶ τῶν
Ἀράβων, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν ὁποίων ἀνε-
πτύχθη τὰ μέγιστα ὁ πολιτισμὸς ἐν Ἰσπανίᾳ
Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ, μετεφύτευσαν ἐκ τῆς Ἀ-
νατολῆς καὶ τὰ ὠριότερα ῥόδα ἐν τοῖς ἀνακτο-
ρικοῖς αὐτῶν κήποις, ὅπως μετεφύτευσαν ἐκ τῆς
ἡλιοκαυῆς αὐτῶν πατρίδος καὶ πλῆθος ἄλλο φυ-
τῶν, οἷον τὸν φοῖνικα, τὴν πορτοκαλλέαν, τὸν
βάμβακα, τὴν ὄρουζαν, τὸ ζακχαροκάλαμον, τὸν
πάπυρον κ.τ.λ. Καὶ διὰ τῶν σταυροφοριῶν δέ, δι'
ἧν μετὰ μακροχρόνιον ἐκατονταετηρίδων χωρι-
σμὸν ἡ Ἀνατολὴ ἐκαιώθη μετὰ τῆς Δύσεως,
μετηνέχθησαν ῥόδα εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς
Ἀνατολῆς, ἐν ἣ καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖται ἡ
ζῶσα θεραπεία τοῦ ρόδου καὶ τῶν ἡδυόσμων ῥο-
δώων. Ἴσως δὲ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων χρονολο-
γεῖται ἡ εἰσαγωγή τῆς ῥοδῆς τῆς δαμασκηνῆς
καὶ τῆς μοσχόσμου τοῦ Σχιράς « τῆς ὑπὸ τοῦ
ποιητοῦ φαλείσης νύμφης τῆς ἀηδόνος». Αἱ εὐ-
γενεῖς αὗται ῥοδαὶ εἰσήχθησαν πιθανῶς ἐνωρί-
τατα εἰς τὰς πλουσίας πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἰδίως
δὲ ἐν Φλωρεντίᾳ, περὶ τῶν ῥοδοστολιστῶν κήπων
τῆς ὁποίας ὁ Βοκάκιος παρέδωκεν ἡμῖν λίαν
ἐρατεινὰς διηγήσεις. Πολὺς ὅμως παρήλαε
χρόνος, μέχρι οὗ αἱ ῥοδαὶ εἰσαχθῶσι καὶ πέραν
τῶν Ἀλπεων ὅταν δὲ τὰ καταπραῦνθέντα ἦθη
μετὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παιδείας καὶ τῆς εὐ-
μαρείας τοῦ βίου προὐκάλεσαν τὴν ἀκμὴν τῆς
ἀνοσφομίας κατὰ τὸ δεύτερον τρίτον τῆς 16ης
ἐκατονταετηρίδος, οἱ γερμανοὶ ἡγεμόνες ἱππῶται
καὶ οἱ πατρικιοὶ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ οἰκο-
δομήσωσιν ἐπὶ τῶν πεδιάδων χαριστάτας βασι-
λικὰς ἐπαύσεις καὶ ἐντέχνους ἐξοχικούς οἴκους
ἀντὶ τῶν πρότερον σκιερῶν καὶ ὄγκωδων φρουρίων,
τῶν ἐπὶ ἀπροσίτων βράχων ὀκδομημένων. Ἐ-
νεκα τῆς ζωηρῆς δὲ καὶ ὅτε μὲν εἰρηνικῆς ὅτε
δὲ πολεμικῆς ἐπιμιξίας τῆς ἀναπτυχθείσης με-
ταξὺ τῆς γερμανικῆς αυτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ
τοῦ Σουλτάνου τῆς Τουρκίας, οὕτινος τὸ κράτος
ἐξετεινετο μέχρι σχεδὸν τῶν πυλῶν τῆς Βιέννης,
μέγας ἀριθμὸς φυτῶν τοῦ καλλωπισμοῦ, ἅτινα οἱ
Τούρκοι εἶχον μεταφέρει εἰς Κωνσταντινούπολιν
ἀπὸ τῶν πατρῶων αὐτῶν στεπέων ἢ ἀπὸ τῶν
κατακτηθεισῶν χωρῶν, μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν
Δύσιν. Πρὸ τῆς περιόδου ταύτης οἱ κήποι αὐτόθι
ἔμεινον κενοὶ ἀνθῶν μέχρις τοῦ μηνὸς Ἰουνίου,

τότε δὲ εἰσήχθησαν τὸ πρῶτον ἅπαντα τὰ ἐρά-
σμα καὶ πολύχροα κοσμήματα τῆς ἐκρινῆς ἀν-
θήσεως αἱ τολύπαι, οἱ ὑάκινθοι, τὸ κρίνον τὸ
καλούμενον βασιλικὸν διάδημα, καὶ αἱ ῥανούγ-
κουλαὶ. Μετ' αὐτῶν δὲ καὶ μετὰ τῆς ἀγριοπα-
γαλέας, τῆς ἱπποκαστανέας καὶ τῆς κλαιούσης
ἰτέας εἰσήχθησαν καὶ τὰ ῥόδα τῆς Ἀνατολῆς,
ἀπὸ δὲ τῆς Βιέννης μετεδόθησαν μετὰ μικρὸν
εἰς Γερμανίαν καὶ τὰς Κάτω χώρας, αἵτινες
μέχρι σήμερον μένουσι τὸ κέντρον τῆς ἀνοσφομίας,
καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἀνθῶν. Ἡ ἐκατοντάφυλλος
ὅμως ῥοδὴ ἦτο σπανία ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῶν
μέσων τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, βοτανικός τις
δὲ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀναφέρει μόνον τοὺς κη-
πουροὺς τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Φραγκφούρτης
παρὰ τῷ Μοίνῳ ὡς καλλιεργούντας αὐτὴν διὰ τὸ
σπάνιον.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῆς ῥοδῆς ἐκτείνεται καὶ
προάγεται ἀδιακόπως. Ἡ Κίνα καὶ ἡ Βόρειος
Ἀμερικὴ παρέσχον ἡμῖν νέα λαμπρὰ εἶδη ῥοδῶν,
οἱ δὲ κηπουροὶ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀσχο-
λοῦνται τανῦν δι' ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων εἰς
πλάσιν νέων εἰδῶν.

Ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν παράδεισος τῶν ῥοδῶν θεω-
ρεῖται σήμερον ἡ Γαλλία, ἐν αὐτῇ δὲ συγκερ-
τεῖται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν Ἀρειοὶ Πάγος,
ὅστις ἐκλέγει καὶ βραβεύει τὰ ὠριότερα ἐκ τῶν
ὠριῶν τοῦ γένους τῶν ῥοδῶν. Ἐκ Γαλλίας
κατάγονται ὅλοι σχεδὸν αἱ νέαι καὶ μεγαλο-
πρεπεῖς ῥοδαὶ, αἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξε-
διώξαν ἀπὸ τῶν κήπων μας τὰ παλαιότερα με-
τριωφρονέστερα εἶδη, ἅτε ὑπερετήσασαι τούτων
κατὰ τὴν στιλιθόνα καὶ τὸ σχῆμα τῶν φύλ-
λων, τὸ μέγεθος καὶ τὸ χρῶμα τῶν ἀνθῶν,
πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν παράτασιν τοῦ χρό-
νου τῆς ἀνθήσεως. Αὐτὴ δὲ ἡ γηραιὰ ἐκατον-
τάφυλλος ῥοδὴ ἐγένετο τόσον σπανία ἐν Εὐρώπῃ,
ὥστε μετ' οὗ πολὺν χρόνον μόλις θὰ εὐρίσκειται
εἰς τοὺς κήπους τῶν χωρικῶν, ἢ εἰς τὰς χώρας
ἐνθα ἡ ἀνοσφομία εἶνε πρᾶγμα ἄγνωστον, καίτοι
μόλις δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτὴν ἡ νέα
γενεὰ τῶν ῥοδῶν κατὰ τὴν εὐοσμίαν, τὴν εὐ-
γένειαν, τὸ σχῆμα καὶ τὸ λεπτοφυῆς τῶν ἀνθῶν.
Ἐνῶ δὲ μόνον ἡ Ποσειδωνία κατὰ τὴν ἀρχαιό-
τητα εἶχε ῥοδάς ἀνθούσας δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, αἱ
ἀντικαταστήσασαι αὐτὰς διεδόθησαν τανῦν εἰς
πολυαριθμούς ποικιλίας, χάρις δὲ εἰς αὐτὰς ὁ
καιρὸς τῆς ἀνθήσεως τῶν ῥοδῶν, περὶ οὗ οἱ ποιη-
ταὶ ἔκτοτε παρεπονούντο, διαρκεῖ σήμερον καθ'
ὄλον τὸ θέρος μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου, ἐν-
τεῦθεν δὲ τῶν Ἀλπεων καὶ δι' ὄλου τοῦ ἔτους.

Μεθ' ὅσα περὶ τοῦ ρόδου εἶπομεν, νομίζομεν
περιττὸν νὰ ὑμιλήσωμεν καὶ περὶ τῶν ποιημά-
των, ἅτινα ἀφιέρωσαν εἰς τὸ ρόδον οἱ ποιηταὶ
παντὸς χρόνου καὶ περὶ τῶν ποιητικῶν εἰκόνων,
ἅς ἅπαντες ἤντησαν ἐξ αὐτοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο

εἶνε ἀνεξάντλητον, ἤθελε δὲ καταλάβει τὸν ὄγ-
κον ἐκτενεστάτης μελέτης.

Ἄπαντες σχεδὸν οἱ ποιηταὶ τῆς ἀρχαιότητος,
ἡ Σαπφὴ καὶ ὁ Ἀνακρέων, ὁ Θεόκριτος καὶ ὁ
Μόσχος, ὁ Ὀράτιος καὶ ὁ Ὀβιδίος, ὁ Κάτουλος
καὶ ὁ Αὐσώνιος ἔψαλαν καὶ ἐξύμνησαν τὸ ρόδον
δι' ἐλεγείων, ἐπιγραμματῶν καὶ ᾠδῶν. Ἡ δὲ
ἀπήχησις τῶν ὕμνων τούτων ἀκούεται ὡς ἀντα-
νάκλασις καὶ δι' ὄλου τοῦ μέσου αἰῶνος διὰ τῶν
ἁσμάτων τῶν τρουδαδοῦρων, τῶν γερμανῶν ἑ-
ρωτικῶν αἰδῶν, τῶν ἐλεγείων τοῦ Δάντου, τῶν
σονέτων τοῦ Πετράρχη, τῶν ἐρωτικῶν τοῦ Τάσ-
σου καὶ δι' ὄλων τῶν λοιπῶν πολυωνύμων εἰδῶν
τῆς ποιήσεως τῶν διαφόρων ποιητῶν. Καὶ μέχρι
σήμερον δὲ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους αὐξά-
νεται καὶ τελειοποιεῖται διηλεκτικῶς ὁ χορὸς τῶν
ποιητῶν πρὸς ὕμνον τοῦ ρόδου.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

ΣΠ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

ΕΙΣ ΔΥΟ ΦΙΛΑΣ

Δυὸ ἄστρα τοῦ φεγγαβολοῦν ἔς τὸν οὐρανὸν ζευγάρι,
Δυὸ ἄνθη τοῦ μοσχοβολοῦν ἔς λεμονιάς κλωνάρι,
Δυὸ περιστέρια τοῦ πετοῦν ἔς τὸν γαλανὸν ἀέρα,
Δυὸ ἀδερφούλας πῶχουνη τὴν ἴδια τὴ μητέρα
Δὲν κάνουν ἐμμορφότερη ἀγάπης ζωγραφιά
Καὶ δὲν σκορποῦνε τόσο φῶς καὶ μυρωδιὰ καὶ χάρι,
Ὅσ' ἡ διπλῆ σας ἐμμορφιά
Μετὰ τὴ διπλὴ ἀγάπῃ σας διπλοστεφανωμένη.

Ἄλθθεια! εἶσθ' ἡ καθεμιά κι' ἀλλοιώτικα πλασμένη:
Ἡ μὴ μὲ λάμψε περισσὴ περίσσια προικημένη,
Ἡ ἄλλη ἡμερη, γλυκειὰ, γεμάτη καλοσύνη.
Ἡ μὴ χαρίζε εὐωδιὰ, ἡ ἄλλη πῶς μᾶς δίνει,
Ἡ μὴ εἶν' ἀνθος ἀκριβὸς κ' ἡ ἄλλη εἶν' ἀστέρι...
Σμίγεται ἡ δυὸ καὶ κάνουνε χαριτωμένο ταίρι.
Τόσο, ποῦ ἅμα ἰδῆ κανεῖς τὴ μὴ χωρὶς τὴν ἄλλη
Θαρρεῖ πῶς χάνει κάτι τι ἀπ' τὰ δικά της κάλλη.

Ἡ μὴ μὲ τὸ δικό της φῶς τὴν ἄλλη τὴ φωτίζει
Κι' αὐτὴ τῆς δίνει μυρωδιὰ, τὴν κάνει νὰ μυρίζη.
Κ' ἔτσι διπλαῖς ἔς τὴν ἐμμορφιά, κ' ἔτσι διπλαῖς ἔς τὴ χάρι
Γίνεσθ' ἀστέρια δίδυμα, γίνεσθ' ἀνθῶν ζευγάρι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΥΑΛΟΣ

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς ὑάλου ἀποδίδεται γενικῶς
εἰς τοὺς Φοινίκας. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἔμποροι νά-
τρου, ἐν Φοινίᾳ κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ
Βήλου, μὴ εὐρίσκοντες λίθους ὅπως στηρίζουσιν
ἐπ' αὐτῶν τὸν λέβητα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παρε-
σκευάζον τὸ φαγητόν των, ἐξήγαγον τοῦ πλοίου
δυὸ τεμάχια νάτρου καὶ μετεχειρίσθησαν αὐτὰ
πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ λέβητος. Ἀλλὰ τὸ νάτρον
ἐτάκη ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ πυρὸς καὶ ἀνεμί-
χθη μετὰ τῆς ἄμμου, τότε δὲ παρήχθη οὐσία
υἰαλώδης, διαφανῆς καὶ εὐτηκτος, ἥτοι ἡ ὑάλος.

Καί ὁ ἱστορικός Φλάβιος Ίώσηπος γράφει περὶ τοῦ τὰ αὐτά, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀποδίδει τὴν ἐφεύρεσιν οὐχὶ εἰς ἐμπόρους ἀλλ' εἰς πειρατάς.

Ἄλλ' ἡ παράδοσις αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ ὕαλος ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ὡς ἀποδεικνύει τοῦτο ἡ ἀνεύρεσις ὑαλίνων σφαιριδίων ἐν τῷ μνημείῳ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Ἄλλως δὲ πρὸς σχηματισμὸν τῆς ὑάλου ἀπαιτεῖται θερμοκρασία 1000°, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ τῆξις διὰ τῆς θερμότητος τῆς διὰ τὸ φαγητὸν πυρᾶς.

Ἡ ὕαλος ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίους, τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις, συνεχῶς δὲ ποιοῦνται μνεῖαν αὐτῆς οἱ Ἕλληνες καὶ λατῖνοι ἱστορικοί.

Κατὰ τὸν Στράβωνα, τὸν Θεόφραστον καὶ τὸν Τακίτον, καταλληλοτέρως ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πρὸς κατασκευὴν τῆς ὑάλου ἐθεωρεῖτο ἡ ἄμμος τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Βήλου, ἐκβαλλόντος εἰς τὴν Μεσόγειον παρὰ τὴν Πτολεμαίδα. Ὡς ἐκ τούτου πολλὰ ὑαλοποιεῖα ὑπῆρχον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου. Τὰ δὲ τῆς Σιδῶνος καὶ τῆς Τύρου, τὰ ὅποια ἦσαν τὰ διασημότερα, παρελάμβανον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς ὑλικόν.

Ἡ ὕαλος ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, διότι γίνεται μνεῖα αὐτῆς ἐν τῷ Βιβλίῳ τοῦ Ίώβ καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις τοῦ Σολομῶντος, παρὰ δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις πρὸ τρισχιλίων καὶ πλέον ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰουδαίων, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς εὑρέσεως ὑαλίνου περιδεραίου ἐν τῷ τάφῳ ἐν Θήβαις, φέροντος ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφήν, γνωστοποιούσαν τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ· πολλὰ ὑαλίνα κοσμητήρια εὑρέθησαν ἐπίσης ἐπὶ μوميῶν, προερχομένων ἐκ τῶν τάφων τῆς Μέμφιδος καὶ τῶν Θηβῶν. Σημειωτέον ὅτι τὰ ὑαλοποιεῖα τῶν δύο τούτων πόλεων ἐφημιζόντο διὰ τὴν κατασκευὴν χρωματιστῆς ὑάλου.

Μετὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἠδουκίμησαν, καθὰ προείπομεν, οἱ Φοίνικες ἐν τῇ ὑαλοποιίᾳ, παραλαβόντες αὐτὴν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ Πλίνιος ὑπερπαινεῖ τὴν τελειότητα τῶν ὑαλοποιῶν τῆς Σιδῶνος, κατασκευαζόντων ὀγκωδέστατα ὑαλίνα ἀντικείμενα, βεβαίως δ' ἦτο ἐξ ὑάλου ἡ στήλη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους ἐν Τύρῳ, ἣτις ἐνομιζέτο μὲν ὅτι συνέκειτο ἐκ πελωρίου σμαραγδίου, ἀλλ' ἦτο ἀπλῶς χρωματιστὴ ὕαλος. Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης ἡ ὑαλοποιία ἐξήπλωθη εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἶτα ἔλαβε μείζονα διάδοσιν.

Καὶ οἱ Πέρσαι μετεχειρίζοντο ὑαλίνα ἀγγεῖα, τὰ ὅποια ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀθηναίων πρέσβων, καὶ ἐφάνησαν αὐτοῖς ὡς τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς πολυτελείας, ὃ δὲ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι

ὑπῆρχον ὑαλοποιεῖα καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Μήδοις καὶ τοῖς Κέλταις. Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ βιομηχανία αὕτη εἰσῆχθη μόνον ἐπὶ Κικέρωνος, πρὸ τούτου δὲ ἦσαν τοσοῦτον σπάνια ἐν Ῥώμῃ τὰ προϊόντα τῆς ὑαλοποιίας, ὥστε ὁ Νέρων ἐπλήρωσε διὰ δύο ὑαλίνα ποτήρια χίλια διακόσια περίπου φράγκα. Κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρήλιος ἐκυρίευσε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔλαβε παρ' αὐτῆς ἀντι χρηματικὸν φόρου ἀντικείμενα ὑαλοποιήματα, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ βιομηχανία αὕτη ἐποίησεν ἐν Ῥώμῃ ταχείας καὶ γιγαντιαίας προόδους. Ὑπῆρχεν ἐν Ῥώμῃ, κατὰ τὸν Πλίνιον, πλουσιώτατον θέατρον, τριώροφον, τὸ τοῦ Σκαύρου, ἔχον 360 στήλας ἐκ μαρμάρου Πεντελησίου, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ πρῶτος ὄροφος ἦτο μαρμαρινός, ὁ δεῦτερος ὑαλίνος καὶ ὁ τρίτος ἐξ ἐπιχρῶσου ξύλου. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ τοῖχοι τῆς οἰκίας τοῦ Φέρμου, κατὰ τὸν Βοπίσκον, ἦσαν ἐπιστρωμένοι ἔσθθεν ἐκ τετραγώνων ὑαλίνων πλακῶν.

Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας ἐκ Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, ἡ ὑαλοποιήσις βιομηχανία παρήλασε ταχέως ἐν Ῥώμῃ καὶ εἶτα ἐξέλιπε καθ' ὅλοκληρίαν, ἀλλ' ἀνεπτύχθη ἐν τῇ νῆξ πρωτεύουσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν αυτοκρατόρων. Ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος ἀπήλλαξε τὰ ὑαλοποιήματα παντὸς φόρου, συνεπεῖα δὲ τῶν προνομίων ὧν ἀπήλαυεν ἡ βυζαντινὴ ὑαλοποιήσις ἐποίησε ταχείας προόδους, καὶ τοσοῦτον ἀνεπτύχθη, ὥστε τὰ προϊόντα αὐτῆς συγκαταριθμοῦντο μετὰ τῶν πολυτιμῶν δώρων, τὰ ὅποια οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Ἀνατολῆς ἀπέστελλον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Δύσεως. Τῷ 926 ὁ Αὐτοκράτωρ Λεκαπηνός ἐστειλε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας Οὔγον ὡς δῶρον ὑαλίνα ἀγγεῖα βυζαντινῆς κατασκευῆς. Ἐκτὸς τοῦ Βυζαντίου ὑαλοποιεῖα ὑπῆρχον καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Πρῶτοι οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίσθησαν τὴν ὕαλον διὰ τὰ παράθυρα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ τοῦτο ἐγένετο πολὺ βραδύτερον. Οὕτως ἡ ὕαλος εἰσῆχθη ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα, ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ καὶ τὸ δεῦτερον ἐν Ἰταλίᾳ ἐνθα, καθὰ προείπομεν, ἐξέλιπε καθ' ὅλοκληρίαν, κατὰ τὸν Η' αἰῶνα. Αἱ πρῶται χρωματισταὶ ὕαλοι ἐφάνησαν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, δύσκολον ὅμως νὰ ὀρισθῆ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἤρχισαν μεταχειριζόμενοι λευκάς ὑάλους διὰ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν. Λέγεται ὅτι ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὑπῆρχον ὑαλίνα παράθυρα μόνον ἐν ὀλίγαις ἐκκλησίαις, ἡ χρῆσις δ' αὐτῶν ἐγένετο γενικωτέρα ἀπὸ τοῦ ΙΣ' αἰῶνος, ὁπότε καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ἀπὸ στενωπῶν ἐγένοντο μεγαλείτερα, δόντος πρῶτον τὸ παράδειγμα Φραγκίσκου τοῦ Α', ὅστις ἠῤῥυνε τὰ παράθυρα τοῦ

Λούβρου, διὰ νὰ ὑποδεχθῆ τὸν Αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Ε'.

Πρὸ τινων ἐτι αἰῶνων ἡ ὕαλος ἦτο σπάνια καὶ πολυτιμωτάτη ἐν Ἀγγλίᾳ. Οὕτω τῷ 1567 οἱ ὑπῆρέται τοῦ πύργου τοῦ δουκὸς Νορθουμβερλάνδ' εἶχον λάβει αὐστηρὰν διαταγὴν ἄφαιρῶσι τὰ ὑαλώματα τῶν παραθύρων τοῦ πύργου αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ δουκὸς καὶ τῆς οικογενείας του θέτοντες αὐτὰ εἰς μέρος ἀσφαλές, ὅπως τὰ τοποθετῶσι καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐπαυδοὺν τοῦ δουκὸς. Ἐν δὲ τῇ Σκωτίᾳ καὶ μετὰ τὰ 1661 τὰ παράθυρα τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν δὲν ἔφερον ὕαλους ἀλλὰ μόνον τὰ παράθυρα τῶν κυριωτέρων δωματίων τῶν ἀνακτόρων. Μῆχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΣ' αἰῶνος ὑπῆρχον καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὕαλοι μόνον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀλλὰ μεγίστη φροντίς ἐλαμβάνετο πρὸς διατήρησιν αὐτῶν ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐπομένη σημείωσις, φέρουσα ἡμερομηνίαν 1557, καὶ εὑρεθεῖσα μετὰ τοῦ σχεδίου τοῦ βασιλικῆς μεγάρου Alaweik.

« Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοὺς σφοδρούς ἀνέμους αἱ ὕαλοι τοῦ μεγάρου τούτου καὶ τῶν λοιπῶν μεγάρων τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος φθειρόνται καὶ καταστρέφονται, καλὸν θὰ ἦτον ὅπως τὰ ὑαλώματα ἐκάστου παραθύρου, ὅταν ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης ἀναχωρῆ ἐκ τῶν βῆθόντων μεγάρων μετὰ τὴν ἐν αὐτοῖς διαμονὴν του, καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, ἀφαιρούμεναι τίθενται εἰς μέρος ἀσφαλές ὅταν δὲ ἡ Α. Ὑψηλότης ἐπανέλθῃ, δύνανται νὰ τὰ τοποθετήσωσι καὶ πάλιν χωρὶς δαπάνης, ἐνῷ ἄλλως ἡ φθορὰ θὰ ἦτο δαπανηρὰ, ἀπαιτοῦσα μεγάλας ἐπιδιορθώσεις. »

Ἐν Παρισίαις μῆχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπῆρχον ἐργάται ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἐπιθεσιν χαρτοῦ ἐπὶ τῶν παραθύρων.

Τῷ 1203, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν λατίνων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ τότε θαλασσοκράτωρ Ἑνετία προσκαλέσασα ἐκ Βυζαντίου ὑαλοποιούς, ἀνεκήρυξεν αὐτοῖς ἐνετοὺς πολίτας, ἐχορήγησεν αὐτοῖς προνόμια, ἔκτοτε δ' ἤρξατο ἡ ἀκμὴ τῆς ἐνετικῆς ὑαλοποιίας. Ἡ ἐνετικὴ δημοκρατία ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῶν βυζαντινῶν αυτοκρατόρων, καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν ὑαλοποιίαν, κατέστησε ταχέως αὐτὴν μονοπώλιον, ἐπὶ πολλοὺς δ' αἰῶνας ἐπλούτισε ποιῶσα διὰ τῶν πολυαριθμῶν αὐτῆς πλοίων μεγίστην ἐξαγωγὴν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΠ' αἰῶνος τὸ Συμβούλιον τῶν Δέκα μετέφερε τὰ ὑαλοποιήματα εἰς τὸ νησίδριον Μουράνο, παρὰ τὴν Βενετίαν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὡς ἐξ αὐτῶν ὑπῆρχε φόδος πυρκαϊῶν ἐν τῇ πόλει, πράγματι ὅμως ὅπως ἐπιτηρῆ τοὺς ἐργάτας. Ἀλλὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἐνετικῆς ὑαλοποιίας παρήχθησαν μόνον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε κατέφυγον εἰς Ἰταλίαν οἱ τοῦ Βυζαντίου Ἕλληνες.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἡ ὑαλοποιήσις ἐτελειοποιεῖτο, κατὰ τοσοῦτον ἠῤῥυζαντο καὶ τὰ προφυλακτικὰ μέτρα τῆς κυβερνήσεως ὅπως κρατηθῆ μυστικὸς ὁ τρόπος τῆς βιομηχανίας ταύτης. Οὐδεὶς ξένος ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὰ ἐργοστάσια, εὑρισκόμενα πάντα ἐπὶ τῆς νήσου Μουράνο, ἡ ἐργασία διεμερίζετο πάντοτε μετὰ τῶν ἐργατῶν, ὥστε οὗτοι ἀσχολούμενοι εἰς ἓν εἶδος ἐργασίας, ν' ἀγνοῶσι τὸν τρόπον τῆς ὅλης κατασκευῆς, αὐστηροὶ δὲ νόμοι, δημοσιευθέντες ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν Δέκα, ἀπηγόρευον πρὸς τοὺς ἐργάτας ν' ἀποκαλύψωσι τι πρὸς τοὺς ξένους. Ἐν ἄρθρῳ τοῦ νόμου εἶχεν ὡς ἐξῆς « Ἄν εἰς ἐργάτης μεταφέρῃ τὴν τέχνην του εἰς ξένον τόπον, ἐπὶ τῇ βλάβῃ τῆς Δημοκρατίας, διατάσσεται νὰ ἐπανέλθῃ. Ἄν δὲν ὑπακούσῃ, φυλακίζονται τὰ μέλη τῆς οικογενείας του ἢ οἱ στενωτέρω αὐτοῦ συγγενεῖς. . . Ἄν δὲ, παρὰ τὴν φυλάκισιν τῶν συγγενῶν του ἐπιμένῃ διαμένον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐπιφορτίζεται μυστικὸς πρᾶκτωρ νὰ τὸν φανεύσῃ. » Ὁ νόμος ἦτο σκληρότατος, ἀλλὰ τὸ συμβούλιον τῶν Δέκα δὲν ἤστειετο.

Ἄλλὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ δρακοντείου τούτου νόμου ἐμετρίαζον τὰ προνόμια ὧν ἀπήλαυον οἱ ὑαλοποιοὶ τοῦ Μουράνο. Οὗτοι εἶχον τὸν τίτλον πολίτου, ἐδικαιοῦντο ν' ἀνέλθωσιν εἰς τ' ἀνώτερα ἀξιώματα, οἱ εὐγενεῖς Πατρίκιοι ἠδύνατο ἄνευ ἐξευτελισμοῦ νὰ νυμφεύωνται τὰς θυγατέρας αὐτῶν, τὸ ἐκ τῶν τοιοῦτων γάμων γεννώμενον τέκνον ἐτήρει τοὺς τῆς εὐγενείας τίτλους αὐτῶν, ὃ δὲ Δόγης ἐπεσκέπτετο ἐπισήμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ὑαλοποιήματα τοῦ Μουράνο, ἐμφαινῶν οὕτω τὴν σημαίαν ἣν πρὸς αὐτὰ ἀπέδιδε. Συνεπεῖα τῶν μέτρων τούτων ἡ Ἑνετία κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀπέκτησε μυθώδη πλοῦτη ἐκ τῆς ὑαλοποιικῆς καὶ ἰδίως ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν κατόπτρων, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἡ ὑαλοποιία εἰσεχώρησεν εἰς Γερμανίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, καὶ οὕτως ἔληξε τὸ μονοπώλιον τῆς Ἑνετίας.

N°.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἶνε ὀδυνηρὸς ὁ θάνατος; Τίνας ἐνεκεν πάντες ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι φοβοῦνται αὐτόν; Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἀπαντᾷ ὡς ἐπομένως ὁ ἄγγλος ἰατρός Beardsley.

Εἶνε ὀλως ἐσφαλμένη, κατὰ τὸν ἄγγλον ἰατρόν, ἡ ἐν γένει ἐπικρατοῦσα ἰδέα, ὅτι ὁ θάνατος εἶνε συνήθως ὀδυνηρὸς. Ὁ θάνατος κατὰ τὰς πλείστας ἂν οὐχὶ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις εἶνε ἀποτέλεσμα καθαρῶς φυτικόν. Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἑκφρασίαν αὐτοῦ, πίπτει εἰς τεμάχια καθὼς τὸ μαρνανθὲν ἄνθος, ἂν δ' ἐγένωσκεν ὅτι τοῦτο εἶνε ἐνικιστὰ ὀδυνηρὸν θὰ ἐθεώρει τὴν προσέγγισίν του οὐχὶ μετὰ τρόμου, ἀλλὰ λίαν συνεχῶς μετ' εὐχαριστήσεως ἢ τοῦλάχιστον μετὰ περιεργείας.

Ἐφ' ὅσον ἐπέρχεται ἡ ἐκλυσις τῶν νευρικῶν δυ-

νάμειον ἢ ἄγουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τελικὴν ἀπονέκρωσιν, ἢ αἰσθάνεται βεβαίως συναίσθησιν ἀναπαύσεως ἀνάλογον τῆς προηγουμένης τοῦ ὕπνου, καὶ ἀντὶ βαθάνων καὶ ἀγωνιῶν ἄς περισταῖσι συνήθως, οἷον αἰ ἀριστον εὐχαρίστησιν. Πιθανώτατα μεγάλως ὁμοιάζουσι τὰς ἐντυπώσεις τοῦ θνήσκοντος αἰ παραγόμεται ἐντυπώσεις ἐκ τῆς θεραπευτικῆς χρήσεως τοῦ ὀπίου, τοῦ αἰθέρος καὶ πάντων τῶν νρκωτικῶν. Ἐξαιρέσει τῶν παρσιθήσεων τῶν προκωπιουσῶν βεβαίως ἐνίοτε ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἐνεργείας τοῦ ἐγκεφάλου, αἰ ἐντυπώσεις αὗται οὐδὲν βεβαίως δύνανται νὰ ἔχωσι τὸ ὄδυνηρόν. Ἐπειδὴ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ δηλητηριάζει καὶ καθιστᾷ ἀνάσθητα τὰ πλεῖστα τῶν γαγγλίων, ἀποκαθίσταται γενικὴ ἀνκλήγισια. Ἐν γένει ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ συναίσθησις πόνο ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἐρεθισμός.

Τὰς θεωρίας ταύτας ἐπικυρεῖ πληρέτατα ἡ πείρα. Αἱ ζυροτομίαι, αἱ μαρτυρίαι ἀνθρώπων οἷτινες, ἀφοῦ ὑπετέθησαν νεκροὶ ἀνεκλήθησαν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ αἰ διαβεβαιώσεις ἐτοιμοθανάτων δυνηθέντων ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς περὶ τοῦ προκειμένου ἀπευθυνομένας αὐτοῖς ἐρωτήσεις, καταδεικνύουσιν ὅτι ὁ θάνατος οὐδὲν ἔχει τὸ ὄδυνηρόν. Ὁ Βούρνεϋ ἰσχυρῶς ἐπάλαυσε κατὰ τῶν πειρωμένων ν' ἀναστήσωσιν αὐτὸν μετὰ τὸν πνιγμὸν αὐτοῦ, διότι εὑρίσκει μεγάλην εὐχαρίστησιν ἐν τῇ ἀσφύξια αὐτοῦ. Ὁ μέγας περιηγητὴς Σολάνδερ ἐθεώρησε τὴν συναίσθησιν τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους τοσοῦτον εὐφρόσυνον, ὥστε πρῶτος ἐκ τῶν συνοδοιπόρων αὐτοῦ κατεκλίθη ἐπὶ τῆς χιόνος διὰ νὰ ὑποστῇ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ θανάτου. Ὁ Οὐίλλιαμ Χούντερ ψυχορραγῶν ἐλυπέτο διότι δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ « πόσον εἶνε εὐχάριστον τὸ ἀποθνήσκειν. » Τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀποθνήσκουσι μετὰ τῆς γαλήνης ἢ ἔχουσιν ὅταν κοιμῶνται. Πόσοι γέροντες καὶ ἀσθενεῖς ὄφειλον νὰ θεωρῶσι τὸν θάνατον ὡς ἀπολύτρωσιν! Τρομερώτεροι βάσανοι θεωροῦνται ἐν γένει ὁ ἀπαγχονισμὸς καὶ ἡ σταύρωσις, καὶ ἐν τούτοις ἐξάγεται ἐκ τῶν ὑποστάντων τὴν βάσανον ταύτην χωρὶς ὅμως ν' ἀποθάνωσιν ἐξ αὐτῆς, ὅτι βραχυτάτην ἀγωνίαν διαδέχονται σχεδὸν πᾶσα αἰ γλυκύτεραι παρσιθήσεις.

Ὁ ἀγγλος ἰατρὸς καταλήγει ἐπομένως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ θάνατος οὐδαμῶς εἶνε ὄδυνηρός εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς δὲν εἶνε καὶ ἡ γέννησις αὐτοῦ. Τοῦτο ἐμάντευσεν ὁ Σαικσπῆρος ὅτε εἶπεν ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἔγκειται ἰδίως ἐν τῷ φόβῳ τοῦ ἄγνωστου. Ἡ προσέγγισις τοῦ ἐπικειμένου σκότους καὶ οὐχὶ αἱ ἐπαναστάσεις τῆς σαρκὸς καθιστῶσι πρὸς ἡμᾶς συνήθως ὄδυνηρὰν τὴν ἰδέαν τῆς ἀναποφεύκτου ἀναχωρήσεως.

Διὰ λόγους, οὓς ἀποσιωπῶ ὅπως μὴ μακρολογήσω, γράφει ὁ Δουβιδιέ, ἔξῃσα ἐπὶ δύο μῆνας μετὰ τῶν βατράχων. Ἐποῦδασα ἐπομένως αὐτοῦς, καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι οἱ βάτραχοι ἔχουσιν ἠπιώτατον χαρμηκτῆρα. Εἶνε λίαν εἴθιμοι, καὶ διασκεδάουσι μετὰ θαυμασίας χάριτος. Ἀπατῶνται οἱ φυσιοδίφαι διατεινόμενοι ὅτι ὁ βάτραχος φοβεῖται τὸν ἄνθρωπον. Δυσπιστεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ καλῶς πράττει ἄλλ' ὅταν ἐνοήσῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ τὸν βλάψῃ, πλησιάζει πρὸς αὐτὸν εὐχρίστως, καὶ φαίνεται διατεθειμένος νὰ ζῆσθαι φιλικῶς μετ' αὐτοῦ. Ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος οἱ περὶ ἐμὲ βάτραχοι ἤλθον

παίζοντες πρὸς ἐμὲ καὶ μετ' ἐμοῦ. Μὲ παρῴζοντο καὶ μὲ προσεκάλουν νὰ συμμετάσχῃ τῶν παιγνιδίων αὐτῶν ὅταν δ' ἐνέδιδον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἐδιπλασίζον τὰς φιλοφρονήσεις τῶν. Ἀγνοῶ ἂν, ὡς διετῆθη ὁ μυθογράφος, ἐβαρύνθησαν ἄλλοτε τὸ δημοκρατικὸν αὐτῶν πολιτεύμα, ἀλλ' εἶδον αὐτοὺς ζῶντας ἄριστα οὔτε ὑπάλληλοι οὔτε ἄρχοντες, ἀλλὰ πλήρη ἰσότητος. Οὐδεὶς λαὸς τηρεῖ μᾶλλον αὐτῶν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἄ! ἂν ἔλοι αἱ δημοκρατίαι ὁμοιάζον τὴν τῶν βατράχων, βεβαίως θὰ ἐγίνοντο δημοκρατικῶς.

Ἐν Λονδίῳ, μετ' ὅλους τοὺς πολιτικοὺς περισπασμούς, ἀκμάζουσι συνεχῶς τελούμεναι ἀλεκτορομαχίαι, καὶ αἰ διεκῶνται τῶν ἀγῶνων τούτων συνέρχονται στοιχηματίζοντες μεγάλα ποσά. Ἐσχάτως ἐν τινὶ ἀλεκτορομαχίᾳ, καθ' ἣν ὁ ἀλέκτωρ Ardesoif, μέχρι τινὸς νικητῆς εἰς πλείονος τῶν εἴκοσι μαχῶν, ἐικλήθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του ἄνματι Gallois. τὰ στοιχηματὰ ἀνῆλθον εἰς 16,000 στερλίνας. Ἡ ἀστυνομία παρέστη ἀπλήθως, ὡς πάντοτε, εἰς τὸ θέαμα, καὶ μόνον κατὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ἐκινήθη ὅπως συλλάβῃ θεατὴν τινά, ὅστις ἀπῆρχετο φέρων ὑπὸ τὸ ἐνδύμα του νεκρὸν ἀλέκτορα. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀλεκτορομαχία ἐτελέσθη ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Λονδίνου, διεκράσατο ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς πέμπτης ὥρας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ardesoif δεκαπέντε εἶτι ἀλέκτορες ἀπέθικον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τινὰς δὲ ἐλεήσαντες οἱ κύριοι αὐτῶν ἐνεκα τῶν πληγῶν τῶν ἀπέσυραν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ Gallois, ἀπομείνας μόνος κύριος τοῦ πεδίου, ἐξήγειρε τόσον ἐνθουσιασμόν, ὥστε οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ στοιχηματίζοντες περιήγαγον αὐτὸν ἐν θριάμβῳ, ἂν καὶ ἡ οἰκτρά θέα του ἐκ τῆς μάχης δὲν τῷ παρεῖχε τὸ ἦθος θριαμβευτοῦ.

Κατὰ τὸ 1850 αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι κατεῖχον 29 ἐργαστᾶσια μεταξίνων ὑφασμάτων, περιλαμβανοντα 8,570 ἐργάτας καὶ διαθέτοντα κεφάλαιον 30 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Κατὰ τὸ 1883 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργαστασίων ἀνῆρχετο εἰς 383, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν εἰς 30,000 καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς 500,000, 000 δραχμῶν. Οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν μεταχειρίζονται μόνον μέταξαν τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἀλλὰ καὶ μέταξαν προερχομένην ἐκ Λουϊζιάνης, Πενσυλδανίας, Καλιφορνίας, Μισσουρι, Ἀλαβάμας κ.λ. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διὰ τὴν ἐξαγωγήν μεταξίνων ὑφασμάτων ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν ἡλαττώθη τοσοῦτον.

Τῆ 18 Μαρτίου περὶ τὴν ἑσπέραν ἀφίκετο ἐκ Λονδίνου εἰς Κολωνίαν τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον τῆς βασικῆς ἐταιρίας ὀνομαζόμενον «Industrie». Σκέψις δὲ γίνεται νὰ κατασκευασθῶσι πλείονα τοιαῦτα ποταμο-θαλάσσια ἀτμόπλοια, ἅτινα νὰ ἐκτελῶσι τακτικῶς πλόα: ἀπὸ Κολωνίας εἰς Λονδίον.

— Ἀλλά, γιατρέ, ἔχεις τρομερὴ καταρροή γιατί δὲν κάνεις τίποτα νὰ περάσῃ;

— Νὰ σοῦ πῶ ὅμως δὲν θέλω νὰ γιατρέψω τὸν ἐαυτὸ μου, οὔτε πάλι θέλω νὰ τοῦ πάρω χρήματα.